

<i>Received</i>	<i>Reviewed</i>	<i>Published</i>	<i>Doi Number</i>
<i>10.04.2019</i>	<i>14.05.2019</i>	<i>30.06.2019</i>	<i>10.18298/ijlet.12377</i>

**A Framework Program for Grammar
in Teaching Turkish as a Foreign Language**

Halit KARATAY¹ & Seda KAYA²

ABSTRACT

In this study, grammar subjects taught in Turkish as a foreign language are examined and a framework program for teaching them has been developed. In addition, teacher opinions were taken to strengthen the accuracy of the determined teaching order of these topics. Thus, the aim was to determine what grammar topics should be taught at each level of proficiency in teaching Turkish as a foreign language. In order to arrange the order of grammar topics used in teaching, content analysis was done of textbooks and teacher opinions were taken in order to compare both analyses' results and determine a commonly agreed upon order of those topics. In this research, an attempt was made to develop a theory to present an order of grammar topics to be used in teaching Turkish as a foreign language. In order to collect data for the research, document analysis technique was used. In this study, the purposive sampling technique was used to select the textbooks prepared for teaching Turkish as a foreign language. The books of three publishing houses from A1 to C1 levels, which teach the grammar topics directly, were studied. In addition in order to determine what grammar topics are taught at each proficiency level, an instrument called, "Grammar Topics Determination Table" was prepared, having consulted three field experts, and in order to determine the level at which those subjects could be taught, the opinions of seven teachers who have worked for at least five years in this field were sought. While comparing the topics in different textbooks, for the frequency of the repetition of the topics (f), for teaching priority both the frequency of the repetition of the topics and teacher agreements were sought. These data indicate that currently there is no coherence in teaching grammar topics in the course books prepared for teaching Turkish as a foreign language. In addition, there is no coherence in terms of quality and repetition of the teaching activities in the books. There is a partial coherence among the opinions of the teachers on the teaching of the topics. The teaching of grammar topics is at the discretion of publishing houses and teachers working in the field. Based on the findings, there is a need for both the curriculum and course books containing qualified teaching activities.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language (TTFL), grammar, teaching of Turkish grammar, Turkish course books, Turkish grammar framework program.

¹ Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, halitkaratay@gmail.com.

² Arş. Gör., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, sedakayabp@gmail.com.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dilbilgisi için Çerçeve Program

ÖZET

Bu araştırmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında öğretilen dilbilgisi konuları incelenmiş, bunların öğretimine yönelik bir çerçeve program geliştirilmiştir. Ayrıca bu konuların öğretim sırasının doğruluğunu sağlamlaştırmak için öğretmen görüşleri alınmıştır. Böylelikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi konularının hangi düzeyde verilmesi gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada dilbilgisi konularının öğretimi sırasını belirlemek için ders kitaplarının içerik analizi; belirlenen konuların doğru sıralanması için de öğretmen görüşü alınmıştır. Araştırmada A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak dilbilgisi konularının sunumuna yönelik bir kuram geliştirilmeye çalışılmıştır. Bunun için araştırmaya veri toplamak amacıyla doküman inceleme tekniğine başvurulmuştur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ve bu araştırmada incelenecek kitapların seçiminde amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Dilbilgisi konularını doğrudan öğreten üç yayınevının A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar kitapları incelenmiştir. Ayrıca dilbilgisi konularının öğretimi sırasını belirlemek için bu alanda en az beş yıl çalışmış öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Bununla ilgili veri elde etmek için dilbilgisi konularını içeren bir "Dilbilgisi Konuları Belirtke Tablosu" üç alan uzmanı ile hazırlanmış ve bu konuların hangi düzeyde öğretileceğini belirlemek için bu alanda çalışan yedi öğretmene sorulmuştur. Ders kitaplarından elde edilen verilerin analizinde konuların tekrarı frekans ile hesaplanmıştır. Kitaplardaki konuları birbirleriyle karşılaştırırken tutarlık için tekrar sıklığı (f); öğretim önceliği için ise tekrar sıklığı ve öğretmenlerin bu konulardaki uzlaşıları dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili bir tutarlığın olmadığını göstermektedir. Konuların öğretimi ile ilgili öğretmenlerden alınan görüşler arasında da tutarsızlıklar bulunmaktadır. Dilbilgisi konularının öğretiminin, yayınevlerinin ve alanda çalışan öğretmenlerin bireysel tercihlerine kaldığı söylenebilir. Bu konuda hem öğretim programına hem de nitelikli öğretim etkinlikleri içeren ders kitaplarına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi (TYDÖ), dilbilgisi, Türkçe dilbilgisi konularının öğretimi, Türkçe öğretimi ders kitapları, Türkçe dilbilgisi çerçeve program.

1. Giriş

Dilbilgisi "Dillerin doğuş, gelişme, yapılış özellikleri gibi türlü niteliklerini konu edinen; doğru, düzgün kullanım yollarını gösteren bilgilerin tümüdür" (Gençan, 2007; 33). Dilbilgisi bir dili ses, biçim, köken, sözdizimi ve anlam boyutlarıyla inceleyen; dilin bu boyutlarına ilişkin özelliklerini ortaya koymaya çalışan bilim dalıdır (Dolunay, 2019). Kılıç (2006) dilbilgisinin bir inşaatın veya insanın iskelet sistemi gibi olduğunu ve bu sistem olmadan dilin de var oluşunun mümkün olmadığını belirtmiştir. Dilbilgisi ile ilgili kurallar, dilin sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin işleyiş kurallarının betimlenmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu kuralların işleyiş biçimi, yazılı ve sözlü anlatımda nasıl kullanıldığını bilmek etkili ve doğru iletişim için gereklidir. Bu kuralları ana dili konuşucuları farkında olmadan doğal yolla edinirler. İkinci dil öğretiminde ise başlangıçta bu kurallar doğrudan öğretilmese de ilerleyen düzeylerde etkili ve doğru iletişim için doğrudan öğretilir.

Dilbilgisi, dil eğitimi sürecinde dört temel dil becerisi okuma, yazma, konuşma, dinlemenin etkili ve doğru kullanımı için önemlidir. Bir dile ait kuralları bilen bir kişi eğer o kuralları kullanarak o dilde okuyamıyor, konuşamıyor, yazamıyor, dinlediğini anlamıyorsa dilbilgisi sadece bilgi olarak kalır ve o dile ait yetkinlik kazanılamaz. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi konularının belli becerileri destekleyecek şekilde sınıflandırılıp sınırlandırılması ve yapılandırılması gerekmektedir. Bu bakımdan herhangi bir beceriyi desteklemeyen ve yalnızca ezber bilgiler içeren dilbilgisi konuları öğrencilere ezberletilmemelidir (Kurt, 2016; 262). Bu açıdan bakıldığında dil öğrenmede dilbilgisi önemlidir ama bunun nasıl öğretileceği, konuları kadar önemlidir. Dört temel dil becerisinde dilbilgisini etkili ve işlevsel kullanmayı öğretmek, dil ile ilgili yeterliklerin daha bilinçli edinilmesini ve kalıcı olmasını sağlar. Burada sorulması gereken soru şudur: "Türkçenin hem ana dili hem de yabancı dil olarak öğretiminde düzeylere göre hangi dilbilgisi konularına yer verilmelidir? Bu sorunun cevabı, dil öğretimine bütüncül ve aşamalı bir yaklaşım kazandıracaktır. Çünkü Türkçe öğretiminin amacı, öğrencilere dört temel dil becerisi yazma, konuşma, okuma ve dinlemeyi edindirmek ve bunları alışkanlık hâline getirmektir (Karatay, Kartallıoğlu ve Coşkun, 2012). Bunun için dilbilgisi eğitimi, "Bir dilin işleyiş kurallarının, birtakım yöntem, teknik ve araçlar kullanılarak bireylerde kalıcı öğrenmeler meydana getirmek ve onların temel dil becerilerini geliştirmek amacıyla öğretilmesi sürecidir" (Dolunay, 2014; 382). Dilbilgisi, metnin iç işleyişinin, sözlü ve yazılı iletişimde anlamın oluşumunun farkına vardığı zaman amacına ulaşır.

Dilin nasıl öğretilbileceği konusu uzun zamandır araştırmacıların ve uygulayıcıların önemli konularından birisi olmuştur. Ülkemizdeki dil öğretim programları ve araçları incelendiğinde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde farklı yaklaşımlar olduğu görülür. Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi alanı genellikle lisansı yabancı dil olduğu için Türkçe dilbilgisini tam olarak bilmeyen ya da Türk dili ve edebiyatı mezunu olup öğretmenlik bilgisi olmayan kişiler tarafından yapılmaktadır. Bu yüzden Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi alanında üretilen kaynaklar ve verilen öğretim hizmetinin istenilen düzeyde olduğu söylenemez. Ayrıca öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler de birbirinden farklılık göstermektedir. Dilbilgisi eğitimi konusunda yapılan uygulamalar incelendiğinde farklı öğretim yaklaşımları olduğu görülmektedir. Bunlar doğrudan ve dolaylı öğretim yaklaşımıdır.

1. Doğrudan öğretim yaklaşımı: Bu öğretim yaklaşımında konular doğrudan öğretilir. Konu içeriği, genelden özele belli bir düzenle ve sınıflandırılarak sunulur. Sunum yönteminin kullanıldığı bu yaklaşımda içerik, dikkatli bir şekilde düzenlenir ve bu bilgiler öğrencilerin keşfetme, bulma çabası olmadan hazır verilir. Sunuş yoluyla öğretme yaklaşımında bilgiler anlatılır, yorumlanır, belirli bir dizide belirli bir sırada, düzenli bir hiyerarşi kullanılarak öğretmen tarafından öğrencilere doğrudan verilir. Bu öğretim yaklaşımı zamanın dar, öğrenci sayısının ve öğrenme konularının fazla olduğu öğrenme ortamlarında etkili ve işlevseldir. Fakat dilbilgisi konularının öğrencilerce bilinçli olarak kavranmasında ve öğrencilerin dilbilgisi yapılarını gerektiğinde farklı bağlamlarda işlevsel ve doğru kullanabilme becerisi edinmelerinde bu öğretim yaklaşımının sınırlılıkları vardır. Buna rağmen Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu yaklaşımın yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir.

2. Dolaylı öğretim yaklaşımı: Bu yaklaşımda dilbilgisi konuları, geçtikleri bağlamdaki işlevlerinden hareketle gösterilir; öğretmen rehberliğindeki sesli düşünme tekniğine dayalı öğretim etkinlikleri ile öğrencilerin bunların işleyişlerinin farkına varmaları; benzer veya farklı durumlarda nasıl kullanabileceklerini usavurma yoluyla içselleştirerek öğrenmeleri sağlanır. Ayrıca dildeki bir konu ile

ilgili bütün kurallar bir veya birkaç derste ardışık öğretilmeye çalışılmaz, bununla ilgili kurallar derslerde uygun bağlamlar oldukça öğretilir. Buluş yaklaşımı, öğretmen rehberliğinde öğrenme konularının tartışma yöntemi ve teknikleri kullanılarak öğretildiği bir süreçtir. Bu süreçte öğrencilerin derslerde etkin olması önemlidir (Senemoğlu 2001). Bu yaklaşıma göre dilbilgisi konuları, özelden genele doğru öğretilir. Konuyla ilgili kurallar bağlam içinde öğretilir. Konunun tamamı ile ilgili kavramsallaştırmayı, öğrenciler kullanım işlevlerinin bilincine vararak gerçekleştirir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu yaklaşımın da yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bazı kurumlara ait ders kitaplarında dilbilgisi konularının öğretiminde doğrudan öğretim yaklaşımı kullanılmışken bazılarında dolaylı öğretim yaklaşımı kullanılmıştır. Ancak bundan daha önemlisi düzeylere göre öğretilecek dilbilgisi konuları üzerinde bir uzlaşmanın olmasıdır.

Araştırmanın amacı ve önemi

İlgili araştırmalar incelendiğinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi çalışmalarının üç gruba ayrıldığı görülür. Dil öğretim yöntem ve teknikleri, dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisidir. Dilbilgisi öğretimi ile ilgili yapılan araştırmalar da “dilbilgisi terimleri sorunu (Bulut 2014; Gürlek ve Şen 2014; İslaoğlu 2015), dilbilgisi konularının öğretimi sırası (Erol 2008; Pirinç 2010; Özel 2010; Arslan 2011; Kaya 2011; Özdemir 2011; Şeylan 2013; Gümüş 2016; Fidan 2016; Kurt 2016; Doyumğaç 2017; Kalfa 2018) olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlar kısaca şu şekilde özetlenebilir.

Arslan (2011) ve Kalfa (2017) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili temel düzeyde öğretilmesi gereken dilbilgisi konularına yönelik öneride bulunmuş fakat bağımsız ve yetkin düzeyde öğretilmesi gereken dilbilgisi konularına yönelik öneride bulunmamışlardır. Doyumğaç (2017) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili incelediği ders kitaplarındaki konuların ünitelere göre sıralanışını ve dağılımını incelemiştir. Ayrıca bu ders kitaplarında yer alan ortak dilbilgisi konularını tespit etmek için bir dilbilgisi belirtke tablosu oluşturmuştur. Bu tabloda 24 dilbilgisi konusu bulunmaktadır. Doyumğaç bu tabloda: “alfabe, iyelik ekleri, var/yok cümleleri, geniş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, bilinen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, çokluk eki, durum ekleri, zamirler, sıfatlar, zarflar, fiilimsiler, edatlar, bağlaçlar, ünlemler, dilek-haber kipleri, kelime yapısı, dolaylı anlatım, anlam bakımından kelimeler, cümle türleri, anlatım bozuklukları” konularına yer vermiştir. Fakat ses bilgisi, sözcük türlerinden: isimler, bağlaçlar, isim tamlamaları, ünlemler vb. konulara değinmemiştir (ayrıntılı bilgi için bu araştırmanın bk. Tablo 1, 2, 3, 4 ve 5). Erol (2008) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili sadece bildirme ve tasarlama kiplerinin öğretimi ve sıralamasına değinmiş fakat diğer dilbilgisi konularına değinmemiştir. Fidan (2016) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili incelediği ders kitaplarında dilbilgisi konularının işlenişine, bu dilbilgisi konularına yönelik öğretmen-öğrenci görüşlerine yer vermiştir. Bu görüşlerde öğrencilerin dil öğrenirken öğretmenlerin de öğretirken en çok zorlandıkları konular tespit edilmiştir. Fakat bu araştırmada dilbilgisi konularının dil düzeylerine göre sıralaması yapılmamıştır. Gümüş (2016) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili sadece emir ve istek kipinin öğretimine yer vermiş fakat diğer dilbilgisi konularına değinmemiştir. Kaya (2011) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili dilbilgisi konularının öğretimi sırası sorununa değinmiş fakat dilbilgisi konularının öğretimi sırasının düzeylere göre nasıl olması gerektiği konusunda öneride bulunmamıştır. Kurt (2016) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili A1 düzeyinde öğretilmesi gereken dilbilgisi konularına yönelik öneride bulunmuş, bu dilbilgisi konularının kendi içerisinde sıralamasını ve ilişkisini açıklamış fakat temel kullanıcı A2, bağımsız ve yetkin düzeyde öğretilmesi gereken dilbilgisi

konularına yönelik öneride bulunmamıştır. Özdemir (2011) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili sadece edatlar konusuna değinmiş edatların öngörülen düzeylere uygun olup olmadıklarını değerlendirmiştir. Fakat diğer dilbilgisi konularına değinmemiştir. Pirinç (2010) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili sıfatların öğretimini incelemiştir. Araştırmasında Yeni Hitit 2 kitabında bu konunun işlenişini ele almıştır. Fakat diğer dilbilgisi konularına değinmemiştir. Ayrıca sadece 1 yayınevinin B1 düzeyindeki kitabını incelemiş diğer dil düzeylerini ve yayınevlerini incelememiştir. Şeylan (2013) dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili şimdiki zamanın öğretimini incelemiştir. Fakat diğer dilbilgisi konularına değinmemiştir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalar, dilbilgisi konularının düzeylere göre ayrıntılı incelenmesi yerine ayrı ayrı konular ve öğretim düzeyleri şeklinde yapılmıştır. Bu durum şimdiye kadar dilbilgisi konularının öğretimi ile ilgili bütüncül bir yaklaşımı ortaya koyamamıştır. Bu çalışmada, alanyazındaki diğer çalışmalardan farklı olarak dilbilgisi konularının düzeylere göre öğretimi hem içerik hem de sunum açısından bütüncül ve ayrıntılı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu çalışmada, incelenen ders kitaplarındaki dilbilgisi konularının düzeylere göre öğretim tutarlığı incelenmiş, daha sonra konunun paydaşlarının da görüşlerine başvurularak dilbilgisi konularının öğretimi için çerçeve bir program oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunun için çalışmada sırasıyla şu sorulara yanıt aranmıştır:

Araştırmanın problem cümlesi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında dilbilgisi konuları, düzeylere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Alt problemler

1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında, dilbilgisi konularının düzeylere göre dağılımları arasında bir tutarlık var mıdır?
2. Öğretmenlere göre Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi konuları hangi sıra ile işlenebilir?

Araştırmanın yöntemi ve deseni

Bu çalışma dilbilgisi konularının öğretimine yönelik kuram oluşturma amacıyla hazırlanmıştır. "Kuram oluşturma, genel olarak nitel araştırmalar için tanımlanabilir bir yaklaşım olarak tümevarımsal, nitel analiz için gerekli bir kaynak olarak kullanılırken oldukça özel yöntemler ve sistematik süreçlerden meydana gelir (Glaser, 2001; 489). Strauss ve Corbin (1998; 13) "kuram oluşturmaya geliştirmek için teknikler ve süreçlere ilişkin analize ve elde edilen veriler arasındaki etkileşime odaklanılır. Kuram oluşturma araştırmacılara ham veri yığını ele almaları için analitik araçlar sağlamaya çalışır." Dilbilgisi konularının öğretimine yönelik A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlanmış Türkçe öğretimi ders kitaplarının içerik analizi yapılarak dilbilgisi konularının öğretimine yönelik bir kuram geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada veri elde etmek için doküman inceleme tekniğine ve aynı zamanda uzman görüşüne başvurulmuştur.

Doküman incelemesi çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek 2008; 110). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında

yer alan dilbilgisi konuları; A1, A2, B1, B2 ve C1 düzeylerine göre incelenmiştir. İncelenen kitaplarda dilbilgisi konularının benzerliği, kurlara göre öğretim sırası ve sıklığı karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın birinci aşamasında, dilbilgisi konularını ana ve alt temalara ayırmak, terminoloji birliği sağlamak ve konuları ayrıntılı incelemek için bir belirtke tablosu oluşturulmuştur. Bunun için üç alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü alınarak tablonun ana ve alt temalarının son şekline karar verilmiştir. İkinci olarak dilbilgisi konularının yer aldığı bu belirtke tablosu, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında en az beş yıl deneyimi olan yedi öğretmenin görüşüne sunulmuş, bu konuların hangi düzeyde öğretilceğini (A1, A2, B1 vb.) yazmaları istenmiştir. Edatlar ve bağlaçlar konusunun ayrıntılı incelenmediği belirlenmiş bu yüzden edat ve bağlaç konularının hangi düzeyde öğretilceğini belirlemek için 7 öğretmen ve 3 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Bu iki veri birlikte değerlendirilerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi konularının kurlara ve kullanım işlevlerine göre öğretimi için bir kuram oluşturulmaya çalışılmıştır.

İncelenen eserler ve çalışma grubu

Bu çalışmada, aşağıdaki Türkçe öğretimi ders kitapları incelenmiştir:

1. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe, (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2,C1 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.
2. Ankara Üniversitesi TÖMER, (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 (A1 ve A2 Temel Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
3. Ankara Üniversitesi TÖMER, (2013). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
4. Ankara Üniversitesi TÖMER, (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3 (B2 ve C1 Yüksek Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
5. İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1 Kültür Sanat Basımevi.

İncelenen kitapların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede seçim için önemli olduğu düşünülen ölçütler belirlenir. Örneklemin araştırma evrenini bütün nitelikleri ile temsil edebileceği ölçütleri içermesi gerekir (Tavşancıl ve Aslan, 2001; 56). Bunun için araştırma konusuyla ilgili 6 yayınevinin Türkçe öğretimi ders kitapları incelenmiş; bunların içinden araştırmanın amacına uygun olan, dilbilgisi konularını doğrudan işleyen, üç yayınevinin incelenmesine karar verilmiştir. Bu kitaplarda diğer yayınevlerinden farklı olarak dilbilgisi konuları bazen ayrı bir başlık altında bazen okuma ve yazma etkinlikleri içerisinde işlenmiştir. Diğer yayınevlerinde ise dilbilgisi konularına doğrudan değinilmemiş, öğretim etkinliklerinde bu konular dolaylı olarak işlenmiştir. Bu konuların hem öğretim metinlerinden hem de etkinliklerinden ayıklamak zor ve zaman alıcı olduğu için bunları doğrudan işleyen kitapların incelenmesine karar verilmiştir.

Veri toplama aracı

Çalışmanın başlangıcında üç uzman görüşüne başvurularak “Dilbilgisi Konuları Belirtke Tablosu” oluşturulmuştur. Kitaplar incelendikçe belirlenen dilbilgisi konularına göre DBKBT'nin içeriği ile ilgili son şekline karar verilmiş ve çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. DBKBT, “ses bilgisi, sözcük türleri, kipler (haber kipleri, dilek kipleri), cümle bilgisi ve eylemler” olmak üzere 5 ana tema, bunların altında yer alan 25 alt tema ve 177 dilbilgisi kuralından oluşmaktadır.

Veri toplama süreci

DBKBT'deki dilbilgisi konuları, "Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe, İstanbul Üniversitesi Dilmer Türkçe Öğretim Seti" temel A1-A2, bağımsız B1-B2 ve yetkin C1 düzeylerindeki okuma-anlama, yazma ve dilbilgisi etkinliklerinin her biri için ayrı ayrı incelenmiştir. Kitaplarda doğrudan öğretilen dilbilgisi konularının, işleme sıklıklarının toplamı tabloya sayı olarak işlenmiştir. Ayrıca, bu konularla ilgili tipik birkaç örnek alınmıştır. Bu işlem, her kitapta bütün dilbilgisi konuları için ayrı ayrı yapılmıştır. Ders kitaplarındaki herhangi bir etkinlik incelenirken o etkinliğin hangi dilbilgisi konusunu öğretmeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Örneğin basit zamanlardan şimdiki zaman konusunun öğretiminin amaçlandığı bir etkinlikte başka bir dilbilgisi konusu geçse de o konunun öğretime yönelik örneklerin sıklığı hesaplanmamıştır. İncelenen kitap içerisinde öğretilmesi amaçlanan dilbilgisi konusunun aynı etkinlikte veya diğer etkinliklerde toplam kaç defa ve o dilbilgisi konusuna yönelik hazırlanmış öğretim etkinliklerindeki örneklerin hangi sayfa aralıklarında geçtiği de belirlenmiştir. Öğretim etkinliklerinde ilgili dilbilgisi konusunu öğretmede belirsizlik taşıyan örneklerin alınıp alınmayacağına karar vermek için dört alan uzmanının görüşü alınmış, görüş birliğine göre örneği ve tekrar sıklığı sayılmıştır. DBKBT'de verilmiş olan dilbilgisi konularının öğretiminin amaçlandığı herhangi bir etkinlikten birkaç tipik örnek alınmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde 5 yıl ve daha fazla çalışan 7 öğretmene verilmiş, bu konuların hangi düzeyde (temel A1-A2, bağımsız B1-B2 ve yetkin C1) verilmesinin uygun olacağını DBKBT'deki her dilbilgisi konusunun hangi düzeyde öğretileceğini yazmaları istenmiştir. Böylelikle uzmanlardan elde edilen veriler ile Türkçe öğretimi ders kitaplarından elde edilen verileri birlikte değerlendirmeye ve bunların öğretimi sırası ile ilgili bir bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizi

Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki dilbilgisi konularının kullanım sıklıkları her düzey ve yayınevi için ayrı ayrı hesaplandı. Konularla ilgili elde edilen kullanım sıklık puanları yayınevlerine ve öğretim basamaklarına (A1, A2...) göre karşılaştırıldı ve bunlarla ilgili değerlendirmelerde bulunuldu. Buna göre, bütün kitaplarda aynı sıklıkla yer verilen konular varsa yayınevleri arasında tutarlığın olduğuna; yoksa tutarlık olmadığına karar verildi. Bu verileri doğrulamak, tutarsız olan yapıları sağlamlaştırmak için öğretmen görüşüne başvuruldu. Dilbilgisi konularının öğretim basamaklarına göre nasıl tasarlanacağı ile ilgili öğretmenlerin görüşleri değerlendirilirken konu ile ilgili görüş çokluğu, bir konunun öğretim basamağı ile ilgili en az beş öğretmenin (%71) görüşü, sınıflama yapmak için ölçüt olarak kabul edildi. Son olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının incelenmesinden elde edilen verileri sağlamlaştırmak amacıyla öğretmenlerden alınan görüşler doğrultusunda, öğretim basamaklarına göre dilbilgisi konularının öğretime yönelik bir çıkarımda ve/veya öneride bulunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi konularının yayınevlerine göre kullanım sıklıkları ile ilgili verilere yer verilmiştir. *Birinci Alt Problem:* Bu problemin çözümlenmesinde üç yayınevinin ders kitaplarının incelenmesinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ses bilgisi ile ilgili veriler Tablo 1'de; sözcük türleri ile ilgili veriler Tablo 2'de; kipler (haber ve dilek) ile ilgili veriler Tablo 3 ve Tablo 4'te; cümle bilgisi ile ilgili veriler Tablo 5'te ve eylemler ile ilgili veriler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 1. Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenen ses bilgisi konusunun işlenme sıklığı

1.Ses Bilgisi Konular / Düzey			İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit				
			A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1
1.1 Ünlüler	1	Ünlü uyumu (kalınlık-incelik uyumu)	18	-	-	-	-	28	32	-	-	-	25	20	30	17	13
	2	Ünlü düşmesi	4	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3	Ünlü türemesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	Ünlü daralması	16	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam			38					77					105				
1.2 Ünsüzler	1	Kaynaştırma ünsüzleri	32	-	-	-	-	15	6	-	-	-	13	18	17	15	10
	2	Ünsüz yumuşaması	9	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3	Ünsüz ikizleşmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	Ünsüz düşmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5	Ünsüz benzeşmesi	18	-	-	-	-	7	18	-	-	-	10	7	9	4	4
Toplam			59					66					107				

Tablo 1.'de ses bilgisi konusunun üç yayınevine göre A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenme sıklıkları verilmiştir. Buna göre; İÜY ses bilgisi konusuna sadece A1 düzeyinde yer vermiştir. Aynı yayınevi ses bilgisi konusundan ünlülerle ilgili en fazla ünlü uyumu (f 18) ve ünlü daralması (f 16); en az ünlü düşmesi (f 4) konusunu işlemiştir. Aynı yayınevi ses bilgisi konusundan ünsüzlerle ilgili en fazla kaynaştırma ünsüzleri (f 32) ve ünsüz benzeşmesi (f 18); en az ünsüz yumuşaması (f 9) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 1:

1.1.1. Ünlü Uyumu (Kalınlık-incelik uyumu).

Ör: Defter-ler (Et.5, s.16; s.16-82, f 18).

1.2.1. Kaynaştırma Ünsüzleri (-y,-r,-ş,-s,-n-).

Ör: O+n+a (s.44; s.44-84, f 32).

İÜY, ünlü türemesi, ünsüz ikizleşmesi ve düşmesi konusuna öğretim etkinliklerinde hiç yer vermemiştir.

YİY ses bilgisi konusuna sadece A1 ve A2 düzeyinde yer vermiştir. Aynı yayınevi A1 düzeyinde ses bilgisi konusundan ünlülerle ilgili en fazla ünlü uyumu (f 28); en az ünlü daralması (f 9) ve ünlü düşmesi (f 8) konusunu işlemiştir. A2 düzeyinde ise sadece ünlü uyumu (f 32) konusunu işlemiştir. Ünlü düşmesi, daralması ve türemesi konusuna bu düzeyde öğretim etkinliklerinde hiç yer vermemiştir. Aynı yayınevi ses bilgisi konusundan ünsüzlerle ilgili A1 düzeyinde en fazla ünsüz yumuşaması (f 20) ve kaynaştırma ünsüzleri (f 15); en az ünsüz benzeşmesi (f 7) konusunu işlemiştir. Ünsüz ikizleşmesi ve düşmesi konusuna bu düzeyde öğretim etkinliklerinde hiç yer vermemiştir. A2 düzeyinde ise en fazla ünsüz benzeşmesi (f 18); en az kaynaştırma ünsüzleri (f 6) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 2:

1.1.1. Ünlü Uyumu (Kalınlık-incelik uyumu).

Ör: -a,-ı= -mış (s.14; s.14-154, f 32).

1.2.2. Ünsüz Yumuşaması

Ör: Kita-b-ı oku (Et.4, s.50; s.50-99, f 20).

YİY, ünsüz yumuşaması, ikizleşmesi ve düşmesi konusuna bu düzeyde öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir.

YHY diğer yayınevlerinden farklı olarak ses bilgisi konusuna bütün düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Ses bilgisi konusundan ünlülerle ilgili ünlü uyumunu A1 düzeyinde (f 25); A2 düzeyinde (f 20); B1 düzeyinde (f 30); B2 düzeyinde (f 17); C1 düzeyinde (f 13) işlemiştir. Ünlü düşmesi, türemesi ve daralması konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Aynı yayınevi ses bilgisi konusundan ünsüzlerle ilgili kaynaştırma ünsüzünü A1 düzeyinde (f 13); A2 düzeyde (f 18); B1 düzeyinde (f 17); B2 düzeyinde (f 15); C1 düzeyinde (f 10) işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 3:

1.1.1. Ünlü Uyumu (Kalınlık-incelik uyumu).

Ör: Kitap- kitaplar (Et.8, s.7; s.7-77, f 25).

1.2.1. Kaynaştırma Ünsüzleri (-y,-ŝ,-s,-n-).

Ör: -(y)iş, -(y)iş, -(y)uŝ, -(y)üç (s.117; s.117, f 18).

1.2.5. Ünsüz Benzeşmesi

Ör: Oya marketten geliyor (s.25; s.25-65, f 10).

YHY, ünsüz yumuşaması, ikizleşmesi ve düşmesi konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir.

Sonuç olarak ses bilgisi konularının öğretilmesi ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında tutarlık olmadığı tespit edilmiştir. Ses bilgisi konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren YHY iken en az yer veren İÜY'dir. Ayrıca diğer yayınevlerinden farklı olarak YHY sadece temel düzeyde değil bağımsız ve yetkin düzeyde de ses bilgisi konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bu konunun öğretim sıklığı ve öğretim etkinliklerinin niteliği açısından en iyi öğretim aracının YHY olduğu söylenebilir. Temel düzeyin öncelikli konularından olmasına rağmen bu konuya yayınevlerinde yeteri kadar yer verilmediği gibi işlenme sıklığı (İÜY, f 97; YİY, f 143; YHY, f 212) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2. Türkçe öğretilmesi ders kitaplarında işlenen sözcük türleri konusunun işlenme sıklığı

2. Sözcük Türleri Konular / Düzey			İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit				
			A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1
2.1.İsi	1	Birleşik isimler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2	Belirtme durumu	20	-	-	-	12	-	-	-	-	22	-	-	-	-	
	3	Bulunma durumu	92	-	-	-	23	-	-	-	-	26	-	-	-	12	

4	Ayrılma durumu	34	-	-	-	-	20	-	-	-	-	36	-	-	-	14
5	Yönelme durumu	47	-	-	-	-	11	-	-	-	-	17	-	-	-	10
6	İyelik ekleri	104	-	-	-	-	32	-	-	-	-	90	-	-	-	31
7	Çokluk eki	59	-	-	-	-	5	-	-	-	-	18	-	-	-	-
8	Belirtili isim tamlaması	35	-	-	-	-	32	-	-	-	-	38	-	-	-	-
9	Belirtisiz isim tamlaması	16	-	-	-	-	16	-	-	-	-	45	-	-	-	-
10	Zincirleme isim tamlaması	6	-	-	-	-	14	-	-	-	-	25	-	-	-	-
Toplam		413					165					384				

Tablo 2.'de sözcük türleri konusunun üç yayınevine göre A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında işleme sıklıkları verilmiştir. Buna göre; sözcük türlerinden isimler konusunu İÜY sadece A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. Bu konuyla ilgili en çok iyelik ekleri (f 104), bulunma durumu (f 92), çokluk eki (f 59), yönelme durumu (f 47), belirtili isim tamlaması (f 35), ayrılma durumu (f 34); en az belirtme durumu (f 20), belirtisiz isim tamlaması (f 16), zincirleme isim tamlaması (f 6) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 4:

2.1.3. Bulunma Durumu (-DA).

Ör: Sinem sınıfta mı? (Et.6, s.23; s.22-85, f 92).

2.1.6. İyelik Ekleri

Ör: Halil Sevim'in kocası (Et.3, s.53; s.53-63, f 104).

İÜY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde birleşik isimler konusunun öğretimine hiç yer vermemiştir.

YİY sadece A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde isimler konusunu işlemiştir. Bu konuyla ilgili en çok iyelik ekleri (f 32), belirtili isim tamlaması (f 32), bulunma durumu (f 23), ayrılma durumu (f 20); en az belirtisiz isim tamlaması (f 16), zincirleme isim tamlaması (f 14), belirtme durumu (f 12), yönelme durumu (f 11), çokluk eki (f 5) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 5:

2.1.6. İyelik Ekleri

Ör: Benim öğrencim çok çalışkan (Et.7, s.82; s.82-83, f 32).

2.1.8. Belirtili İsim Tamlaması

Ör: Araba-nın cam-ı açık (Et.5, s.100; s.100-104, f 32).

YİY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde birleşik isimler konusunun öğretimine hiç yer vermemiştir.

YHY A1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde isimler konusunu işlemiştir. Bu konuyla ilgili A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok iyelik ekleri (f 90), belirtisiz isim tamlaması (f 45), belirtili isim tamlaması (f 38), ayrılma durumu (f 36); en az bulunma durumu (f 26), zincirleme isim tamlaması (f 25), belirtme durumu (f 22), çokluk eki (f 18), yönelme durumu (f 17) konularını işlemiştir. C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise YHY isimler konusundan en çok iyelik ekleri (f 31); en az ayrılma durumu (f 14), bulunma durumu (f 12), yönelme durumu (f 10) konularına öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 6:

2.1.6. İyelik Ekleri

Ör: Benim kız arkadaşım Ekin üniversitede öğrenci (Et.9, s.35; s.35-39, f 90).

2.1.9. Belirtisiz İsim Tamlaması

Ör: Yatak odasında uyuyorum (Et.13, s.37; s.37-38, f 45).

YHY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde birleşik isimler konusunun öğretimine hiç yer vermemiştir. C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise birleşik isimler, belirtme durumu, çokluk eki, belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması konularının öğretimine hiç yer vermemiştir. Sonuç olarak sözcük türlerinden isimler konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlanmış oldukları ders kitapları arasında benzerlik ve bu konuların öğretiminde ortak bir anlayışın olmadığı tespit edilmiştir. İsimler konusuna öğretim etkinliklerinde üç yayınevinin de A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer verilmiştir. Bu konuya en çok yer veren İÜY (f 413) iken en az yer veren YİY (f 165)'dir. Ayrıca diğer yayınevlerinden farklı olarak YHY sadece temel düzeyde değil, yetkin düzeyde de isimler konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Temel düzeyin öncelikli konularından olmasına rağmen bu konuya yayınevlerinde yeteri kadar yer verilmediği gibi işlenme sıklığı (YİY, f 165; YHY, f 384; İÜY, f 413) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2. *Devam*

2. Sözcük Türleri	Konular / Düzey	İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit					
		A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	
2.2. Sıfatlar	1 Basit sıfatlar	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2 Birleşik sıfatlar	-	28	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3 Türemiş sıfatlar	-	15	-	-	-	13	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-
	4 Karşılaştırma en üstünlük	33	-	-	-	-	45	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-
	5 İşaret sıfatları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	6 Asıl sayı, sıra sayı sıfatları	17	-	-	-	-	48	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-
	7 Üleştirme sayı sıfatları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	8 Kesir sayı sıfatları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	9 Topluluk sayı sıfatları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	10 Belgisiz sıfatlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	11 Soru sıfatları	20	-	-	-	-	5	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
	12 Sıfat yapan -ki	12	-	-	-	-	29	-	-	-	-	34	-	-	-	-	-
	13 Pekiştirme	-	55	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Toplam		210					161					117					

Tablo 2.'ye göre; İÜY sıfatlar konusuna sadece A1 ve A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde İÜY, en çok karşılaştırma (daha + sıfat), en üstünlük (f 33) ve basit sıfatlar (f 30); en az soru sıfatları (f 20), asıl sayı, sıra sayı sıfatları (f 17) ve sıfat yapan -ki (f 12) konusunu

işlemiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise İÜY sözcük türlerinden sıfatlarla ilgili olarak en çok pekiştirme (f 55); en az birleşik sıfatlar (f 28), türemiş sıfatlar (f 15) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 7:

2.2.4. Karşılaştırma, Üstünlük (Daha+sıfat) En-Üstünlük

Ör: Türkiye'nin en sıcak ili Şanlıurfa (s.87; s.87-88, f 33).

2.2.13. Pekiştirme

Ör: Cadının kıpkırmızı ve kocaman sihirli elmasını yemiştir (Et.1, s.56; s.56-76, f 55).

İÜY, hem A1 hem de A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işaret, üleştirme, kesir sayı, topluluk sayı, belgisiz sıfatlar konusuna yer vermemiştir.

YİY sıfatlar konusuna A1 ve A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde sıfatlardan en çok asıl sayı, sıra sayı sıfatları (f 48), karşılaştırma (daha+ sıfat) ve en üstünlük (f 45), sıfat yapan -ki (f 29); en az türemiş sıfatlar (f 13), soru sıfatları (f 5), birleşik sıfatlar (f 3) konularını işlemiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise sadece pekiştirme (f 18) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 8:

2.2.4. Karşılaştırma, Üstünlük (Daha+sıfat), En-Üstünlük

Ör: Dünyanın en hızlı hayvanı benim (Et.5, s.146; s.141-147, f 45).

2.2.6. Asıl Sayı, Sıra Sayı Sıfatları

Ör: Bir kitap (Et.9, s.29; s.28-30, f 48).

İÜY hem A1 hem de A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde basit sıfatlar, işaret sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları, belgisiz sıfatlar konusunun öğretimine hiç yer vermemiştir.

YHY sıfatlar konusuna sadece A1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YHY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde sıfatlardan en çok sıfat yapan -ki (f 34), karşılaştırma (daha+sıfat) en üstünlük (f 24), türemiş sıfatlar (f 23), asıl sayı, sıra sayı sıfatları (f 21); en az soru sıfatları (f 6) konularını işlemiştir. C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise pekiştirme (f 9) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 9:

2.2.4. Karşılaştırma, Üstünlük (Daha+sıfat) En-Üstünlük

Ör: O sınıfın en çalışkan öğrencisidir. O sınıf bu sınıftan daha büyük (s.65; s.65-67, f 24).

2.2.12. Sıfat yapan -ki

Ör: Önceki derste ne yaptınız? (Et.25, s.78; s.78-79, f 34).

YHY hem A1 hem de C1 düzeyinde basit, birleşik, işaret, üleştirme sayı, kesir sayı, topluluk sayı sıfatları, belgisiz sıfatlar konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Sonuç olarak sözcük türlerinden sıfatların öğretimi ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlanmış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Sıfatlar konusuna öğretim

etkinliklerinde en çok yer veren İÜY (f 210) iken en az yer veren YHY (f 117)'dir. Ayrıca İÜY ve YİY temel düzeyde bu konunun öğretimine yer verirken YHY yetkin düzeyde de yer vermiştir. Üç yayınevi de metinlerde geçmesine rağmen öğretim etkinliklerinde üleştirme, kesir sayı, topluluk sayı sıfatları ve belgisiz sıfatlar konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Temel düzey konularından olmasına rağmen bu konuya yayınevlerinde yeteri kadar yer verilmediği gibi bu konunun etkinliklerde işlenme sıklığı (İÜY, f 210; YİY, f 161; YHY, f 117) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2. Devam

	2.Sözcük türleri / Konu / Düzey	İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit					
		A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	
2.3. Zamirler	1 Kişi zamirleri	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	-	-	-	-
	2 Kişi ekleri	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	
	3 -cA	-	-	-	-	-	7	7	-	-	-	-	9	-	-	-	
	4 ile	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	5 İşaret zamirleri	92	-	-	-	-	68	-	-	-	-	55	-	-	-	-	
	6 Dönüşlük zamiri	45	-	-	15	-	-	-	22	-	-	-	-	41	-	-	
	7 İşteşlik zamiri	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	18	-	-	
	8 Soru zamirleri	73	-	-	-	-	54	-	-	-	-	81	-	-	-	-	
	9 Belgisiz zamirler	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	
Toplam				350				174					315				
2.4. Zarflar	1 Yer-yön zarfları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2 Zaman zarfları	-	-	-	-	-	28	72	-	-	-	26	-	-	-	13	
	3 Durum zarfları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	4 Soru zarfları	-	-	-	-	-	4	11	-	-	-	10	-	-	-	-	
	5 Sebep zarfları	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	54	-	54	
	6 Olasılık,tahmin bildiren zarflar	-	2	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	
Toplam			2					141					157				

Tablo 2.'ye göre İÜY sözcük türlerinden zamirler konusuna A1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. İÜY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamirlerden en çok işaret zamirleri (f 92), kişi ekleri (f 75), soru zamirleri (f 73); en az dönüşlük zamiri (f 45), kişi zamirleri (f 30), belgisiz zamirler (f 20) konularını işlemiştir. B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise dönüşlük zamiri (f 15) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 10:

2.3.2. Kişi Ekleri

Ör: Biz bugün çok yorgunuz (Et.6, s.16; s.16-19, f 75).

2.3.5. İşaret Zamirleri

Ör: Bu, sınıf mı? (Et.6, s.16; s.16-19, f 92).

İÜY hem A1 hem de B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde -CA (Ör: Bence, sence), zamir çekiminde kullanılan ile, işteşlik zamiri konularını işlememiştir.

YİY zamirler konusuna A1, A2 ve B1 düzeyi öğretim etkinliklerine yer vermiştir. YİY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamirlerden en çok işaret zamirleri (f 68) ve soru zamirleri (f 54); en az -CA eki (f 7) konularını işlemiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise -CA eki (f 7) konusunu işlemiştir. YİY B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamirlerle ilgili olarak en çok dönüşlük zamiri (f 22); en az işteşlik zamiri (f 16) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 11:

2.3.5. İşaret Zamirleri

Ör: Bu ne? Bu şeftali (Et.10, s.14; s.14-22, f 68).

2.3.7. İşteşlik Zamiri

Ör: Yılbaşında Ayşe'yle birbirimize hediye verdik (Et.7, s.30; s.109-118, f 16).

2.3.8. Soru Zamirleri

Ör: Kim yüzmede sekiz altın madalya kazandı? (Et.10, s.133; s.14-133, f 54).

YİY hem A1 hem A2 hem de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamirlerle ilgili kişi zamirleri, kişi ekleri, zamir çekiminde kullanılan ile ve belgisiz zamirler konusunu işlememiştir.

YHY zamirler konusuna A1, A2, B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde YHY zamirlerden en çok soru zamirleri (f 81), işaret zamirleri (f 55); en az kişi ekleri (f 40), kişi zamirleri (f 37) konularını işlemiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde -CA eki (f 9); B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde dönüşlük zamiri (f 41), işteşlik zamiri (f 18); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise belgisiz zamirler (f 34) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 12:

2.3.5. İşaret Zamirleri

Ör: Orası TÖMER mi? (Et.16, s.13; s.13-18, f 55).

2.3.8. Soru Zamirleri

Ör: Bugün ne? (Et.12, s.12; f 81).

YHY hem A1, A2 hem de B1 ve B2 öğretim etkinliklerinde zamirler ile ilgili zamir çekiminde kullanılan ile ekine öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir.

Sonuç olarak zamirler konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Zamirler konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren İÜY (f 350) iken en az yer veren YİY (f 174)'dir. Ayrıca İÜY zamirler konusuna temel düzey dışında B2; YİY B1; YHY ise C1 düzeyinde yer vermiştir. Zamirler konusuna üç yayınevinin de sadece temel düzeyde yer vermemiş olmaları bu konunun diğer düzeylerde de öğretilbileceğini göstermektedir. Dönüşlük zamiri konusuna üç yayınevinin de bağımsız düzeyde yer vermiş olması bu konuya bu düzeyde yer verilebileceğini gösterir. Temel konu olan kişi zamirleri konusuna metinlerde yer verilmiş olmasına rağmen öğretim etkinliklerinde pekiştirilmesi için yer verilmemiştir. Zamirler konusuna öğretim etkinliklerinde farklı düzeylerde yer veren yayınevlerinin bu konuyu işleme sıklığı (İÜY, f 350; YİY, f 174; YHY, f 315) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2.'ye göre İÜY sözcük türlerinden zarflarla ilgili sadece olasılık tahmin bildiren zarflar konusuna A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bununla ilgili etkinlik örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 13:

2.4.6. Olasılık, Tahmin Bildiren Zarflar

Ör: Bu yaz belki Kemer'e belki Kaş'a giderim (Et.28, s.115; f 2).

YİY zarflar konusuna A1 ve A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YİY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zarflardan en çok zaman zarfları (f 28); en az soru zarfları (f 4) konularını işlemiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise zarflarla ilgili olarak en çok zaman zarfları (f 72); en az sebep zarfları (f 17), soru zarfları (f 11), olasılık, tahmin bildiren zarflar (f 9) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 14: 2.4.2. Zaman Zarfları

Ör: Kahvaltudan önce elini yüzünü yıkadı (Et.1, s.10; s.10-12, f 72).

YİY hem A1 hem de A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde zarflarla ilgili yer-yön zarfları ve durum zarfları konusuna yer vermemiştir.

YHY zarflar konusuna A1, B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YHY A1 düzeyinde zarflardan en çok zaman zarfları (f 26); en az soru zarfları (f 10); A2 düzeyinde sebep zarfları (f 54); C1 düzeyinde sebep zarfları (f 54), zaman zarfları (f 13) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 15:

2.4.2. Zaman Zarfları

Ör: Eski müdür o kadar disiplinliydi ki her gün mesainin başlamasından önce işe gelir, kimlerin işe geç kaldığına bakardı (Et.7.s.131; s.100-127, f 13).

2.4.5. Sebep Zarfları

Ör: Ali, Zeynep'ten pek hoşlanmadığı için Zeynep'i sinemaya davet etmedik (Et.2, s.127 s.100-127, f 54).

YHY hem A1 hem B1 hem de C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zarflarla ilgili olarak yer-yön zarfları, durum zarfları ve olasılık tahmin bildiren zarflar konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir.

Sonuç olarak zarflar konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevini A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında tutarlık olmadığı tespit edilmiştir. Zarflar konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren YHY iken en az yer veren İÜY'dir. Ayrıca YHY diğer yayınevlerinden farklı olarak zarflar konusuna öğretim etkinliklerinde sadece temel düzeyde değil, bağımsız ve yetkin düzeyde de yer vermiştir. Yayınevlerince bu konunun temel, bağımsız ve yetkin düzeyde işlenmiş olması bu konunun farklı düzeylerde öğretilbileceğini göstermektedir. Bu konuya öğretim etkinliklerinde farklı düzeylerde yer veren yayınevlerinin bu konuyu işleme sıklığı (İÜY, f 2; YİY, f 141; YHY, f 157) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2. Devam

	2. Sözcük Türleri Konular / Düzy	İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit				
		A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1
2.5. Edatlar	1 için	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	60	20	-	-
	2 vasıta edatı ile	-	16	-	-	-	19	-	-	-	-	21	-	-	-	-
	3 gibi	-	9	-	-	17	-	6	-	-	-	-	23	-	73	-
	4 kadar	-	3	-	-	-	-	6	-	-	-	-	10	-	-	-
	5 ait	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	6 doğru	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	7 göre	-	-	-	-	25	3	6	-	-	-	-	3	-	7	-
	8 A kadar/ A dek/ A değin	14	-	-	31	-	16	-	-	14	-	4	-	24	66	-
	9 A karşı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	10 özgü/has	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	11 rağmen	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	27	-	-
	12 yönelik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	13 bu yana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	14 dolayı/ötürü	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-
	15 itibaren	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	5
	16 -DAn önce/-DAn sonra	15	-	-	-	6	12	17	-	-	-	4	-	-	-	3
	17 aşkın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	18 takiben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	19 -mAdAn önce, -DIktAn sonra	19	-	-	-	20	-	19	-	-	-	13	-	-	-	8
	20 -DAn beri,-DIr	34	-	10	-	-	17	-	36	-	-	-	-	71	-	-
	21 soru edatı mI	20	-	-	-	-	37	-	-	-	-	39	-	-	-	-
Toplam				250				247					496			

İÜY edatlar konusuna bütün düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. İÜY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde edatlardan en çok -DAn beri, -DIr (f 34); en az -A kadar,-A dek,-A değin (f 14); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok ile edatı (f 16); en az kadar edatı (f 3); B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde sadece -DAn beri, -DIr (f 10); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde sadece -A kadar, -A dek, -A değin (f 31); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise en çok göre edatı (f 25), en az itibaren edatı (f 2) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 16:

2.5.19. -mAdAn önce, -DIktAn sonra

Ör. Uyumadan önce mutlaka kitap okuyorum (Et.6. s. 71;s.70-72, f 19).

2.5.20.-DAn beri/ -DIr

Ör. Sabahtan beri evdeyiz. Çok sıkıldık./ Ne zaman geliyorsun? Seni iki saattir bekliyorum (Et.5. s. 74; s.73-75, f 34).

YİY edatlar konusuna tüm düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YİY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde edatlardan en çok -mI soru edatı (f 37); en az göre edatı (f 3); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok için edatı (f26); en az gibi, kadar ve göre edatları (f 6); B1 düzeyi öğretim

etkinliklerinde sadece -DAn beri, -Dİr (f 36); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde -A kadar, -A dek, -A değin (f 14), -A rağmen edatı (f 13) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 17:

2.5.1. için

Gözlük almak için gözlükçüye gidiyor (Et.8. s.35; s.35.138, f 26).

2.5.21. soru edatı mİ

Ör. Televizyon açık mı? (Et.11.s.22; s. 19-24, f 37).

YHY edatlar konusuna bütün düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YHY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde edatlardan en çok -mİ soru edatı (f 39); en az -A kadar, -A dek, -A değin, -DAn önce, -DAn sonra (f 4); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok için edatı (f 60); en az göre edatı (f 3); B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok -DAn beri, -Dİr (f 71); en az itibaren edatı (f 3); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok gibi edatı (f 73); en az göre edatı (f 7); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise en çok -mAdAn önce, -DİktAn sonra (f 8); en az -DAn önce,-DAn sonra (f 3) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 18:

2.5.1. için

Ör. Bu sabah derse zamanında yetişmek için erken kalktım (Et.5. s. 141;s.140-146; f 60).

2.5.20. -DAn beri, -Dİr

Ör. Diyet yapmaya başladığından beri beş kilo vermişsin (Et.8. s.47; s.47-50, f 71).

Sonuç olarak edatlar konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlanmış oldukları ders kitapları arasında tutarlık olmadığı tespit edilmiştir. Edatlar konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren YHY iken en az yer veren YİY'dir. Üç yayınevi de bütün düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde edatlar konusuna yer vermiştir. Yayınevlerince bu konunun temel, bağımsız ve yetkin düzeyde işlenmiş olması bu konunun farklı düzeylerde öğretilbileceğini göstermektedir. Bu konuya öğretim etkinliklerinde farklı düzeylerde yer veren yayınevlerinin bu konuyu işleme sıklığı (İÜY, f 250; YİY, f 247; YHY, f 496) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2. Devam

2. Sözcük Türleri Konular / Düzey			İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit				
			A	A	B	B	C	A	A	B	B	C	A	A	B	B	C
1		ve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	2.6.1.	ayrıca/bununla	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Ekleyici	birlikte/bununla				7											
	bağlaçlar	beraber															

3		ile	-	1	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	-
				3				1								
4		dA	-	-	-	4	-	-	-	-	-	9	-	1	-	-
						1								6		
5		ilaveten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6		ek olarak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7		yanısıra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8		dahası	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9		hatta/üstelik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
						3										
10		diğer/öte yandan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11		hem...hem de	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	3	-	-	-
	2.6.2.			0												
12	Sıralama	ne... ne de	-	7	-	-	-	7	-	-	-	-	5	-	-	-
13	bağlaçları	gerek...gerekse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14		ha...ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15		kâh...kâh	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16		ama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17		fakat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18		lâkin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	2.6.3. Zıtlık	ancak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	bağlaçları	aksine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21		yalnız	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22		oysaki/hâlbuki/m	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
		eğerse				9										
23	2.6.4.	belki...belki	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	2	-	-	-
	Olasılık															
	bağlaçları	...ki...	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4
						8										0
24																
25		çünkü	-	5	-	-	-	6	-	-	-	6	1	-	-	-
													6			
26	2.6.5.	mademki	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	Açıklama	nitekim/nasıl ki	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	bağlaçları	ne yazık ki	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29		neyse ki	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
30		yeter ki	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-
31		şöyle ki/öyle ki	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-
32		demek ki	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	2.6.6.	bu yüzden/bu	-	6	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
	Sebep	nedenle/bu						1					4			
	sonuç	sebeple														
	bağlaçları															
34	2.6.7. Ayırt	veya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	edici	ister...ister (se)	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
36	bağlaçlar	ya...ya da	-	7	-	-	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-
37	2.6.8.Örne	örneğin/mesela	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	kleme															

Ör. Anladım ki aramızdaki hiçbir şey eskisi gibi değil (Et. 15. s. 111, f 40).

2.6.4.1.belki...belki

Ör. Bu yaz belki Kemer'e belki Kaş'a giderim; henüz karar vermedim (Et.28, s.115, f 2).

Sonuç olarak bağlaçlar konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevini A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında tutarlık olmadığı tespit edilmiştir. Bağlaçlar konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren İÜY iken en az yer veren YİY'dir. Ayrıca YHY diğer yayınevlerinden farklı olarak bağlaçlar konusuna öğretim etkinliklerinde sadece temel düzeyde değil, bağımsız ve yetkin düzeyde de yer vermiştir. Yayınevlerince bu konunun temel, bağımsız ve yetkin düzeyde işlenmiş olması bu konunun farklı düzeylerde öğretilbileceğini göstermektedir. Bu konuya öğretim etkinliklerinde farklı düzeylerde yer veren yayınevlerinin bu konuyu işleme sıklığı (İÜY, f 207; YİY, f 57; YHY, f 140) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 2.'ye göre üç yayınevi de ünlemler konusuna öğretim etkinliklerinde hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Üç yayınevini de bu konuya öğretim etkinliklerinde yer vermeyip metinlerde bu yapıyı kullanmaları bu konunun doğrudan öğretim etkinlikleriyle değil, metinlerin içerisinde uygun bağlamlarla dolaylı öğretileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir.

Tablo 3. Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenen haber kipleri konusu

3. Haber Kipleri Konular / Düzey	İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit						
	A1	A2	B 1	B 2	C 1	A 1	A2	B 1	B 2	C 1	A1	A2	B 1	B 2	C 1		
3.1. Basit Zamanlar	1	Şimdiki zaman	20	-	-	-	-	86	-	-	-	-	14	-	-	-	-
			3									7					
	2	Belirli geçmiş zaman	-	10	-	-	-	76	-	-	-	-	10	-	-	-	-
				2								0					
	3	Öğrenilen geçmiş zaman	-	16	-	-	-	66	-	-	-	-	99	-	-	-	-
				6													
	4	Gelecek zaman	-	20	-	-	-	63	-	-	-	-	13	-	-	-	-
				1								3					
3.2. Ek Eylem	5	Geniş zaman	-	20	-	-	-	14	-	-	-	-	10	-	-	-	-
				6				6				0					
	6	Bilişsel şimdiki zaman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	14	
	7	-mAk üzere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	8	Olumsuzlaştırma (-mA, değil, yok)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	1	Zamansal ek eylem -idi	-	10	-	-	-	-	5	-	-	-	48	-	-	-	-
				3													
	2	Kanitsal ek eylem -imiş	-	57	-	-	-	-	6	-	-	-	-	21	-	-	-
Toplam				567				220					325				

Tablo 3.'te haber kipleri konusunun üç yayınevine göre A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında işleme sıklıkları verilmiştir. Buna göre; İÜY basit zamanlar konusunu sadece A1 ve A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. A1 düzeyinde İÜY şimdiki zaman (f 203); A2

düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok geniş zaman (f 206), gelecek zaman (f 201), öğrenilen geçmiş zaman (f 166); en az belirli geçmiş zaman (f 102) konusunu işlemiştir. İÜY ek eylemlerle ilgili A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamansal ek eylem -idi (f 103), kanıtsal ek eylem -imiş (f 57) konularını öğretim etkinliklerinde işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 22:

3.1.1.Şimdiki Zaman (-Iyor).

Ör: O kahve seviyor mu? (Et.6, s. 41, f 203).

3.1.4.Gelecek Zaman (-AcAk).

Ör: Ayşe yarın arkadaşı ile buluşacak (Et.6, s.40; s.40-50, f 201).

YİY de basit zamanlar konusunu A1 ve A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde YİY en çok şimdiki zaman (f 86), belirli geçmiş zamanı (f 76); en az gelecek zamanı (f 63) işlemiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok geniş zaman (f 146), en az öğrenilen geçmiş zaman (f 66) konusunu işlemiştir. YİY ek eylemlerle ilgili A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamansal ek eylem -idi (f 5), kanıtsal ek eylem -imiş (f 6) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 23:

3.1.1.Şimdiki Zaman (-Iyor).

Ör: Adam ormanda koşuyor (Et.9, s.45; s.45-47, f 86).

3.1.5. Geniş Zaman (-r, -Ar, -Ir).

Ör: Babam faturaları yatırır (Et.4, s.52; s.52-67, f 146).

YHY basit zamanlar konusunu A1, A2 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde sadece şimdiki zamanın hikâyesi (f 14); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde gelecek zaman (f 133), geniş zaman (f 100), öğrenilen geçmiş zaman (f 99); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde bilişsel şimdiki zaman (f 14) konusunu işlemiştir. YHY ek eylemler ile ilgili A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde zamansal ek eylem -idi (f 48); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde kanıtsal ek eylem -imiş (f 21) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir.

Örnek 24:

3.1.4.Gelecek Zaman (-AcAk).

Ör: Yarın bütün gün evden çıkmayacağım (Et.3, s.81; f 133).

3.1.5. Geniş Zaman (-r, -Ar, -Ir).

Ör: Güneş doğudan doğar, batıdan batar (Et.3, s.105, f 100).

Sonuç olarak, basit zamanlar konusundan -mAk üzere ve olumsuzlaştırma(-mA, değil, yok) konusuna üç yayınevi de öğretim etkinliklerinde hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Şimdiki zaman, belirli geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman ve geniş zaman konusuna üç yayınevi de öğretim etkinliklerinde temel düzeyde yer vermiştir. Bilişsel şimdiki zaman konusuna sadece YHY öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Ayrıca YHY bilişsel şimdiki zaman konusuna öğretim etkinliklerinde sadece temel düzeyde değil yetkin düzeyde de yer vermiştir. Yayınevleri şimdiki zaman konusunun

A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler. Ek eylemler konusuna üç yayınevi de temel düzeydeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bu da ek eylemler konusunun temel düzeyde öğretilbileceği konusunun tüm yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Haber kiplerinden basit zamanlar ve ek eylemler konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren İÜY (f 567) iken en az yer veren YİY (f 220)'dir. Yayınevleri arasında bu konuların öğretileceği düzey konusunda benzerlik olmamakla birlikte işlenme sıklık (İÜY, f 567; YİY, f 220; YHY, f 325) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 3. Devam

3. Haber Kipleri Konular / Düzey		İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit					
		A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	
3.3. Birleşik Zamanlar	1	Şimdiki zamanın hikâyesi	-	-	72	-	67	-	-	17	14	-	14	-	-	27	-
	2	Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi	-	-	-	-	71	-	-	-	12	-	-	-	-	31	-
	3	Gelecek zamanın hikâyesi	-	-	-	-	59	-	-	-	16	-	-	69	-	8	-
	4	Geniş zamanın hikâyesi	-	-	-	-	50	-	-	-	21	-	-	21	-	8	-
	5	Bilişsel şimdiki zamanın hikâyesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	-
	6	Şimdiki zamanın rivâyeti	-	-	-	-	45	-	-	-	2	-	-	25	-	-	-
	7	Öğrenilen geçmiş zamanın rivâyeti	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
	8	Gelecek zamanın rivâyeti	-	-	-	-	55	-	-	-	1	-	-	22	-	-	-
	9	Geniş zamanın rivâyeti	-	-	-	-	46	-	-	-	19	-	-	33	-	6	-
	10	Bilişsel şimdiki zamanın rivâyeti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Toplam				482					102				310				
3.4. Birleşik ve Olmak Yapılar	1	-miş olmak veya -miş bulunmak	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-
	2	-(l)yor olmak	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-
	3	-(y)AcAk olmak	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	10	5	-	-
	4	-(A/l)r/-mAz olmak	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	5	-mAktA olmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	7	6	-
Toplam				49					-				54				

Tablo 3'e göre İÜY haber kipleri konusundan birleşik zamanlara B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde İÜY şimdiki zamanın hikâyesi (f 72); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi (f 71), şimdiki zamanın hikâyesi (f 67), gelecek zamanın hikâyesi (f 59), gelecek zamanın rivayeti (f 55), geniş zamanın hikâyesi (f 50), geniş zamanın rivayeti (f 46), şimdiki zamanın rivayeti (f 45); en az öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti (f 17) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 25:

3.3.1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi (-Iyordu).

Ör: Önceden gök gürültüsünden çok korkuyordum (Et.4, s.14; s.4-44, f 72).

3.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi (-mİştİ).

Ör: Sınavım çok kötü geçti ama üzgün değilim, zaten çalışmamıştım (Et.5, s.24; s.24-80, f 71).

YİY birleşik zamanlara B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YİY B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde birleşik zamanlardan şimdiki zamanın hikâyesi (f 17); B2 düzey öğretim etkinliklerinde YİY birleşik zamanlardan en çok geniş zamanın hikâyesi (f 21), geniş zamanın rivayeti (f 19), gelecek zamanın hikâyesi (f 16), şimdiki zamanın hikâyesi (f 14), öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi (f 12); en az öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti (f 2), gelecek zamanın rivayeti (f 1) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 26:

3.3.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi (EcEktİ).

Ör: Şoför bu durakta duracaktı ama durmadı (Et.5, s.13; s.13-19, f 16).

3.3.4. Geniş Zamanın Hikâyesi (-Erdİ).

Ör: Geçen yıl sinemaya her hafta giderdim (Et.5, s.13; s.13-19, f 21).

YİY öğretim etkinliklerinde bilişsel şimdiki zamanın hikâyesi ve rivayeti, öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti konusuna hiçbir düzeydeki öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir.

YHY birleşik zamanlara A1, A2 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YHY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde birleşik zamanlardan şimdiki zamanın hikâyesi (f 14); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok gelecek zamanın hikâyesi (f 69); en az geniş zamanın rivayeti (f 33), şimdiki zamanın rivayeti (f 25), gelecek zamanın rivayeti (f 22), geniş zamanın hikâyesi (f 21) konusunu işlemiştir. B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde birleşik zamanlar konusundan en çok şimdiki zamanın hikâyesi (f 31), geniş zamanın hikâyesi (f 28); en az geniş zamanın rivayeti (f 11), gelecek zamanın hikâyesi (f 8), şimdiki zamanın rivayeti (f 7), öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi (f 8), gelecek zamanın rivayeti (f 8) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 27:

3.3.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi (-EcEktİ).

Ör: Dün hastaneye gidecektin gittin mi? (Et.25, s.88; s.88-98, f 69).

3.3.9. Geniş Zamanın Rivayeti (-(A/I)rmİş,-mAzmİş).

Ör: Babaanne gençliğinde çamaşırları makinede yıkamazmış (Et.24, s.113; s.113-126, f 33).

Sonuç olarak, birleşik zamanlar konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevının A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Birleşik zamanlar konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren İÜY (f 482) iken en az yer veren YİY (f 102)'dir. Ayrıca, İÜY ve YİY B1 düzeyinden itibaren bu konuya yer verirken YHY temel düzeyde de yer vermiştir. İÜY yetkin düzeyde de bu konuya öğretim etkinliklerinde yer verirken YİY ve YHY yer

vermemiştir. Yayınları arasında bu konunun öğretileceği düzey konusunda tutarlık olmamakla birlikte işleme sıklık (İÜY, f 482; YİY, f 102; YHY, f 310) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 3.'e göre İÜY olmak ve birleşik yapılar konusuna öğretim etkinliklerinde sadece C1 düzeyinde yer vermiştir. İÜY olmak ve birleşik yapılar konusundan en çok -(I)yor olmak (f 14), -(A/I)r/ -mAz olmak (f 14), -mİş olmak veya -mİş bulunmak (f 12); en az -(y)AcAk olmak (f 9) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 28:

3.4.1. -mİş olmak veya -mİş bulunmak

Ör: 3 ay sonra kursumuz bitmiş olacak (Et.4, s.67; s.67-70, f 12).

3.4.2. -(I)yor olmak

Ör: Gelecek yıl yüksek lisans yapmak için İngiltere'de yaşıyor olacağım (Et.4,s.67; s.67-72, f 14).

İÜY -mAktA olmak konusuna hiçbir düzeyde öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir.

YİY olmak ve birleşik yapılar konusuna öğretim etkinliklerinde hiç yer vermemiştir.

YHY olmak ve birleşik yapılar konusuna B1, B2 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. YHY B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde -(y)AcAk olmak (f 10), -mAktA olmak (f 8) -mİş olmak veya -mİş bulunmak (f 6); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok -mİş olmak veya -mİş bulunmak (f 8), -(A/I)r/ -mAz olmak (f 7); en az -(I)yor olmak (f 5), -(y)AcAk olmak (f 4); C1 düzeyinde -mAktA olmak (f 6) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 29:

3.4.3. -(y)AcAk olmak

Ör: Yarın başlayacak ve on gün sürecek olan sempozyum, çocuk hastalıkları hakkında (Et.2, s.91; s.91, f 10).

3.4.5. -mAktA olmak

Ör: Şu anda müdürün odasında devam etmekte olan toplantı yeni projenin detayları hakkında (Et.3, s.91; s.91, f 8).

Sonuç olarak, olmak ve birleşik yapılar konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlanmış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Birleşik zamanlar konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren YHY (f 54) iken en az yer veren İÜY(f 49)'dir. YİY ise bu konuya hiçbir düzeyde öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Ayrıca, İÜY ve YHY'nin C1 düzeyinde bu konuya yer vermesi iki yayınevinin de bu konunun öğretimine yetkin düzeyde yer verdiği görülmektedir. Ayrıca üç yayınevi arasında bu konunun öğretileceği düzey konusunda benzerlik olmamakla birlikte işleme sıklık (İÜY, f 49; YHY, f 54) ve nitelikleri de aynı değildir.

Tablo 4. Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenen dilek kipleri konusu

4. Dilek Kipleri Konular / Düzey		İstanbul Üniv					Yedi İklim					Yeni Hitit				
		A1	A2	B 1	B 2	C1	A1	A2	B 1	B 2	C1	A1	A2	B 1	B 2	C1
4.1. Olasılık- Yeterlik	1 Yeterlik, yetersizlik eki	-	124	-	-	-	-	51	-	-	-	-	66	-	19	-
	2 Yapmama olasılığı eki	-	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	6	-
	3 Yapamama olasılığı	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4	-
	4 İzin, rica	15	38	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	4	-
Toplam		182					68					99				
4.2. Emir	1 Buyuru-emir Kipi	-	69	-	-	-	8	-	-	-	-	31	-	-	-	-
	Toplam		69					8					31			
4.3. İstek	1 İstek kipi	-	83	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-
	Toplam		83					-					18			
4.4. Dilek	1 Dilek kipi	-	-	59	-	-	-	-	20	-	-	-	-	34	-	-
	2 Gerçek dışı dilek	-	-	38	-	-	-	-	10	-	-	-	-	45	-	-
	Toplam		97					30					79			
4.5. Gereklilik	1 Gereklilik kipi	-	-	79	-	-	-	-	49	-	-	-	-	27	-	-
	2 Gereklilik kipi belirli geçmiş zaman	-	-	50	-	3	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-
	3 Gereklilik kipi rivayet geçmiş zaman	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-
Toplam		149					49					42				
4.6. Koşul Cümleleri	1 Geniş zamanın koşulu	-	-	16	-	26	-	-	16	-	-	-	-	7	8	-
	2 Şimdiki zamanın koşulu	-	-	5	-	22	-	-	5	-	-	-	-	13	8	-
	3 Gelecek zamanın koşulu	-	-	3	-	24	-	-	9	-	-	-	-	3	7	-
	4 Belirli geçmiş zamanın koşulu	-	-	5	-	13	-	-	5	-	-	-	-	10	6	-
	5 Öğrenilen geçmiş zamanın koşulu	-	-	2	-	15	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-

6	Gereklilik kipinin koşulu	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Şimdiki zamanın rivayetinin koşulu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Gelecek zamanın rivayetinin koşulu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Gereklilik kipinin rivayetinin koşulu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Adsıl koşul cümleleri	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	34	-	-
11	idi+ise	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	imiş+ise	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Varsayımlı koşul cümleleri	-	-	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	İkilemeler+sA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Gerçek dışı koşul cümleleri	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam				197					39					100		

Tablo 4.'te dilek kipleri konusunun üç yayınevine göre A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenme sıklıkları verilmiştir. Buna göre; İÜY dilek kipleri konusundan olasılık yeterlik kipine A1 ve A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde izin/rica (f 15); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok olasılık yeterlik eki (f 124); en az izin, rica (f 38), yapmama olasılığı (f 5) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 30:

4.1.1. Yeterlik Eki, -(y)Abil, Yetersizlik Eki (-(y)AmA-).

Ör: Ali tenis oynayabilir mi? (Et.5, s.85; s.85-88, f 124).

4.1.2. Yapmama Olasılığı Eki (-mAyAbil).

Ör: Bu akşam dışarı çıkmayabiliriz (s.84; s.84, f 5).

İÜY yapmama olasılığı konusuna öğretim etkinliklerinde hiçbir düzeyde yer vermemiştir.

YİY olasılık yeterlik kipine sadece A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde olasılık yeterlik kipiyle ilgili en çok yeterlik eki (f 51); en az izin, rica (f 9), yapmama olasılığı (f 4), yapmama olasılığı (f 4) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 31:

4.1.3. Yapamama Olasılığı (-y)AmAyAbil).

Ör: Borç veremeyebilir (Et.9, s.118; s.118-123, f 4).

4.1.4. İzin, rica (-y)Abıl+zaman eki+kişi eki

Ör: Affedersiniz bir kahve alabilir miyim? (Et.10, s.119; s.119-123, f 9).

YHY olasılık yeterlik kipine A2 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yeterlik eki (f 66); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok yeterlik eki (f 19); en az yapmama olasılığı (f 6), yapamama olasılığı (f 4), izin, rica (f 4) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 32:

4.1.1. Yeterlik Eki, (-y)Abıl, Yetersizlik Eki (-y)AmA).

Ör: Direksiyon çalışmalarımı hiç aksatmıyorum. Birkaç hafta içinde tek başıma trafiğe çıkabileceğim (Et.15, s.51; s.51-54, f 19).

4.1.2. Yapmama Olasılığı Eki (-mAyAbil).

Ör: Hava kapalı yarın da açmayabilir (Et.16, s.51; s.51-52, f 6).

Sonuç olarak, olasılık-yeterlik kipi ile ilgili üç yayınevini A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Olasılık-yeterlik kipi konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren İÜY (f 182) iken en az yer veren YİY (f 68)'dir. Yapamama olasılığı konusuna İÜY ve YİY öğretim etkinliklerinde hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Üç yayınevi de olasılık yeterlik kipine A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bu da bu konunun A2 düzeyinde öğretileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Yayınevleri arasında bu konunun öğretileceği düzey konusunda benzerlik olmamakla birlikte işleme sıklık (İÜY, f 182; YİY, f 68; YHY, f 99) ve nitelikleri de aynı değildir.

İÜY A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde buyuru-emir kipi (f 69) konusunu işlemiştir. Bununla ilgili etkinlik örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 33:

4.2.1 Buyuru-Emir Kipi (Ör: Gel, gelme).

Ör: Partiye mutlaka Ayşe de gelsin (Et.9,s.10; s.10-25, 69).

YİY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde buyuru-emir kipi (f 8) konusunu işlemiştir. Bununla ilgili etkinlik örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 34:

4.2.1 Buyuru-Emir Kipi

Ör: Lütfen tahtaya bakın (Et.6, s. 38; s.38, f 8).

YHY de buyuru emir kipi (f 31) konusuna A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bununla ilgili etkinlik örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 35:

4.2.1 Buyuru-Emir Kipi

Ör: Burcu'ya söyle ödevini hemen bitirsin (Et.2, s.57; s.57-59, f 31).

Sonuç olarak buyuru-emir kipi konusuna üç yayınevini de temel düzey öğretim etkinliklerinde yer verdiği görülmektedir. Bu da bu konunun temel düzeyde öğretilbileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Yayınevleri arasında bu konunun öğretileceği düzey konusunda benzerlik vardır fakat işlenme sıklıkları (İÜY, f 69; YİY, f 8; YHY, f 31) ve nitelikleri aynı değildir.

İÜY A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde istek kipi (f 83) konusunu işlemiştir. Bununla ilgili bulgu örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 36:

4.3.1. İstek Kipi

Ör: Çok yorgunum ne yapayım? (Et.5, s.14; s.14-59, f 83).

YİY istek kipi konusuna öğretim etkinliklerinde hiç yer vermemiştir.

YHY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde istek kipi (f 18) konusunu işlemiştir. Bununla ilgili etkinlik örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 37:

4.3.1. İstek Kipi

Ör: Çok yorulduk haydi biraz dinlenelim (Et.2, s.57; s. 57, f 18).

Sonuç olarak istek kipi konusuna İÜY A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermişken; YHY A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde bu konuya yer vermiştir. YİY ise öğretim etkinliklerinde bu konunun öğretimine hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Dolayısıyla yayınevlerinin hem bu konunun öğretilip öğretilmemesi gerektiği hem de hangi düzeyde öğretilmesi gerektiği konusunda farklı anlayışta oldukları söylenebilir. Ayrıca bu konunun öğretim etkinliklerinde işlenme sıklığı (İÜY, f 83; YHY, f 18) ve nitelikleri de aynı değildir.

İÜY B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde dilek kipi (f 59), gerçek dışı dilek kipi (f 38) konusuna yer vermiştir. Bunlarla ilgili etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 38:

4.4.1. Dilek Kipi

Ör: Keşke iş yerim evime yakın olsa (Et.4, s.70; s.70-90, f 59).

4.4.2. Gerçek Dışı Dilek

Ör: Keşke internetten bakarak araba almasaydım (Et.6, s.75; s.75-90, f 38).

YİY de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde dilek kipi (f 20), gerçek dışı dilek kipi (f 10) konusuna yer vermiştir. Bunlarla ilgili etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 39:

4.4.1. Dilek Kipi

Ör: Keşke hayallerim gerçek olsa (Et.5, s.50; s.50-55, f 20).

4.4.2. Gerçek Dışı Dilek

Ör: Keşke babamın sözünü dinleseydim (Et.5, s.50; s. 50-55, f 10).

YHY de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde dilek kipi (f 34), gerçek dışı dilek kipi (f 45) konusuna yer vermiştir. Bunlarla ilgili etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 40:

4.4.1. Dilek Kipi

Ör: Keşke sen de bizimle tatile gelsen (Et.2, s.31; s.31-55, f 34).

4.4.2. Gerçek Dışı Dilek

Ör: Keşke hiç büyümeseydik (Et.16, s.35; s.139-145, f 45).

Sonuç olarak dilek kipi konusuna üç yayınevi de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Üç yayınevini de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde bu konuya yer vermiş olmaları bu konunun bağımsız düzeyde öğretileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Fakat bu konunun öğretim etkinliklerinde işlenme sıklığı (İÜY, f 97; YİY, f 30; YHY, f 79) ve nitelikleri aynı değildir.

İÜY B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde gereklilik kipi konusuna yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok gereklilik kipi (f 79); en az gereklilik kipi belirli geçmiş zaman (f 50); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok gereklilik kipi rivayet geçmiş zaman (f 17); en az gereklilik kipi belirli geçmiş zaman (f 3) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 41:

4.5.2. Gereklilik Kipi Belirli Geçmiş Zaman

Ör: Evden daha erken çıkmalydık (Et.7, s.44; s.44, f 3).

4.5.3. Gereklilik Kipi Rivayet Geçmiş Zaman

Ör: Ben rahatsız değilim ama doktorum göre biraz daha dengeli beslenmeliymişim (Et.6, s.44; s.44-52, f 17).

YİY sadece B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde gereklilik kipi (f 49) konusunu işlemiştir. Bununla ilgili etkinlik örneği aşağıda verilmiştir:

Örnek 42:

4.5.1. Gereklilik Kipi (-mAll)

Ör: Televizyonu kapattıktan sonra fişini çekmeliyiz (Et.8, s.87; s.87-97, f 49).

YHY de sadece B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde gereklilik kipi konusunu işlemiştir. En çok gereklilik kipi (f 27); en az gereklilik kipi rivayet geçmiş zaman (f 8), gereklilik belirli geçmiş zaman (f 7) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 43:

4.5.1. Gereklilik Kipi (-mAll)

Ör: Çocuklar televizyon ve bilgisayara çok vakit ayırmamalı (Et.3,s.18; s.18-32, f 27).

4.5.2. Gereklilik Kipi Belirli Geçmiş Zaman

Ör: Bu derse daha çok çalışmalıydım (s.8; s.8-28, f 7).

Özetle üç yayınevi de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde gereklilik kipi konusuna yer vermiştir. Üç yayınevinin de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde bu konuya yer vermiş olmaları bu konunun bağımsız düzeyde öğretileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Fakat bu konunun öğretim etkinliklerinde işlenme sıklığı (İÜY, f 149; YİY, f 49; YHY, f 42) ve nitelikleri aynı değildir.

İÜY, koşul cümleleri konusuna B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok varsayımlı koşul cümleleri (f 44), geniş zamanın koşulu (f 16), gerçek dışı koşul cümleleri (f 12), gereklilik kipinin koşulu (f 10); en az şimdiki zamanın koşulu (f 5), belirli geçmiş zamanın koşulu (f 5), gelecek zamanın koşulu (f 3), öğrenilen geçmiş zamanın koşulu (f 2); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok geniş zamanın koşulu (f 26), gelecek zamanın koşulu (f 24), şimdiki zamanın koşulu (f 22); en az öğrenilen geçmiş zamanın koşulu (f 15) ve belirli geçmiş zamanın koşulu (f 13) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 44:

4.6.1. Geniş Zamanın Koşulu

Ör: Olayla ilgili bir şey öğrenirse mutlaka bize haber verir (Et.4, s.52; s.51-52, f 26).

4.6.2. Şimdiki Zamanın Koşulu

Ör: Eğer onunla evlenmek istiyorsan sen bilirsin ama ben bunu onaylamıyorum (Et.4, s.52; s.51-52, f 22).

YİY, koşul cümleleri konusuna sadece B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok geniş zamanın koşulu (f 16), gelecek zamanın koşulu (f 9), şimdiki zamanın koşulu (f 5), belirli geçmiş zamanın koşulu (f 5), öğrenilen geçmiş zamanın koşulu (f 1), adsız koşul cümleleri (f 3) konusunu işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 45:

4.6.1. Geniş Zamanın Koşulu (Ör: Gelirse).

Ör: Eve gelirken manava uğradım (Et.7, s.13; s.13-33, f 16).

4.6.2. Şimdiki Zamanın Koşulu (Ör: Geliyorsa).

Ör: Eğer sağlığını düşünüyorsan spor yap (Et.2, s.58; s.58-60, f 5).

YHY koşul cümleleri konusuna B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok adsız koşul cümleleri (f 34), şimdiki zamanın koşulu (f 13), belirli geçmiş zamanın koşulu (f 10); en az geniş zamanın koşulu (f 7), gelecek zamanın koşulu (f 3); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok geniş zamanın koşulu (f 8), şimdiki zamanın koşulu (f 8), gelecek zamanın koşulu (f 7), belirli geçmiş zamanın koşulu (f 6), öğrenilen geçmiş zamanın koşulu (f 4) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 46:

4.6.4. Belirli Geçmiş Zamanın Koşulu

Ör: Hazırlandıysan çıkalım (Et.4, s.56; s.56-58, f 10).

4.6.1. Geniş Zamanın Koşulu

Ör: Size gönderdiğimiz kargo yarın elinize ulaşmazsa bize haber verin (Et.14, s.71; s.71-72, f 8).

Sonuç olarak üç yayınevi de B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde koşul kipi konusuna yer vermiştir. İÜY bu konuyu B1, C1; YİY B1; YHY ise B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. Şimdiki, gelecek ve gerekli kipinin rivayetinin koşulu konusuna üç yayınevi de öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Üç yayınevinin de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde koşul kipine yer vermiş olmaları bu konunun bağımsız düzeyde öğretileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Fakat bu konunun öğretim etkinliklerinde işleme sıklığı (İÜY, f 197; YİY, f 39; YHY, f 100) ve nitelikleri aynı değildir.

Tablo 5. Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenen cümle bilgisi konusu

5. Cümle Bilgisi	İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit					
	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	
5.1. Dolaylı Anlatım Cümleleri	1 Soruların, emir kipinin, yeterik kipinin dolaylı anlatımı	-	-	28	74	-	-	10	-	70	-	-	24	65	-	-
	2 ...diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,...dedi	-	29	21	68	-	-	36	-	52	-	-	-	68	-	-
5.2. İsim cümleleri	1 var-yok, değil	168	-	-	-	-	90	-	-	-	-	151	-	-	-	
5.3. Türkçe söz dizimi	1 özne+ nesne+ yüklem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5.4. Cümlede çatı	1 Edilgen cümle	-	-	-	45	-	-	-	101	30	-	-	-	165	14	
	2 Ettirgen, oldurgan cümle	-	-	-	3	-	-	-	20	15	-	-	-	138	-	
	3 Dönüşlü cümle	-	-	-	36	-	-	-	16	-	-	-	-	23	-	
	4 İşteş cümle	-	-	30	-	-	-	-	35	-	-	-	-	31	-	
Toplam				502				475					679			

Tablo 5.'e göre İÜY dolaylı anlatım cümleleri konusuna A2, B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde İÜY ...diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,... dedi (f

29); B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde soruların dolaylı anlatımı, emir kipinin dolaylı anlatımı, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı (f 28), ...diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,...dedi (f 21); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ise dolaylı anlatım cümleleri konusundan soruların, emir kipinin ve yeterlik kipinin dolaylı anlatımı (f 74), ... diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,... dedi (f 68) konusunu işlemiştir. İsim cümleleri konusuna ise A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde (f 168) yer vermiştir. Türkçe söz dizimi konusuna ise öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Cümlede çatı konusuna ise B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde işteş cümle (f 30); B2 düzeyinde en çok edilgen cümle (f 45), dönüşlü cümle (f 36); ettirgen-oldurgan cümle (f 3) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 47:

5.1.1. Soruların, emir kipinin, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı

Ör: Ben Selin'e bu keki onun yapıp yapmadığını sordum (Et.5, s.80; s.80- 91, f 74).

5.1.2. diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,...dedi

Ör: Öğretmen bana "Ödevini yaptın mı?" diye sordu (Et.4, s.79; s.79-91, f 68).

5.2.1. İsim cümleleri

Ör: Resimde cami var (Et. 9. s. 24; s. 15-32, f 168).

5.4.2. Ettirgen, Oldurgan Cümle

Ör: Odama klima taktırdım (Et.6.s.47; s.47, f 3).

YİY dolaylı anlatım cümleleri konusuna A2 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde ...diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,... dedi (f 36), soruların, emir kipinin, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı (f 10); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde soruların, emir kipinin ve yeterlik kipinin dolaylı anlatımı (f 70), ... diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,... dedi (f 52) konusunu işlemiştir. İsim cümleleri konusuna ise A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde (f 90) yer vermiştir. Türkçe söz dizimi konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. YİY cümlede çatı konusuna B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde edilgen cümle (f 101), ettirgen, oldurgan cümle (f 20), dönüşlü cümle(f 16), işteş cümle (f 35); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok edilgen cümle (f 30), ettirgen-oldurgan cümle (f 15) konularını işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 48:

5.1.1. Soruların, emir kipinin, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı

Ör: Kuyumcu, zengin adama siparişinin hazır olduğunu söyledi (Et.2, s.59; s.59-91, f 70).

5.1.2. diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,...dedi

Ör: Kuyumcu, zengin adama, "Siparişiniz hazır" dedi (Et.2, s.59; s.59-9, f 52).

5.2.1. İsim cümleleri

Ör: Evet, sınıfta askı var (Et. 8. s. 21; s. 17-24, f 90).

5.4.1. Edilgen cümle

Ör: Biberler ve domatesler küp küp doğranır (Et.7,s.115; s.115-120, f 101).

YHY dolaylı anlatım cümleleri konusunun öğretimine A2 ve B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde soruların, emir kipinin, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı (f 24); B1 düzeyinde ise ... diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,... dedi (f 68), soruların, emir kipinin ve yeterlik kipinin dolaylı anlatımı (f 65) konularını işlemiştir. İsim cümleleri konusuna ise A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde (f 151) yer vermiştir. Türkçe söz dizimi konusuna öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. YHY cümlede çatı konusuna B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde edilgen cümle (f 165), ettirgen, oldurgan cümle (f 138), dönüşlü cümle (f 23), işteş cümle (f 31); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde edilgen cümle (f 14) konusunu işlemiştir. Bunlarla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 49:

5.1.1. Soruların, emir kipinin, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı

Ör: Ayşe bana kara kedinin uğursuz olduğuna inanıp inanmadığımı sordu (Et.8, s.119; s.119- 129, f 65).

5.1.2. diye söyledi, diye cevapladı, diye sordu,...dedi

Ör: Ayşe bana "Kara kedinin uğursuz olduğuna inanıyor musun?" diye sordu (Et.8, s. 119; s. 119-145, f 68).

5.2.1. İsim cümleleri

Ör: Yerde halı ve gitar var (Et. 27. s. 17; s. 14-19,f 151).

5.4.1. Edilgen cümle

Ör: Güzellik salonumuzdaki tüm lazer işlemleri eğitimli uzmanlar tarafından uygulanmaktadır (Et.5. s.92; f 14).

Sonuç olarak, dolaylı anlatım cümleleri ile ilgili üç yayınevinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlanmış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Dolaylı anlatım cümleleri konusuna öğretim etkinliklerinde en çok yer veren İÜY (f 220) iken en az yer veren YHY (f 157)'dir. Üç yayınevi de A1 ve C1 düzeyinde bu konuya öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Bu da bu konunun A1 ve C1 düzeyinde öğretilmeyeceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. İsim cümleleri konusuna üç yayınevinin de A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiş olmaları bu konunun A1 düzeyinde öğretilebileceği konusunda yayınevlerinin aynı görüşte olduklarını göstermektedir. Türkçe söz dizimi konusuna üç yayınevinin de öğretim etkinliklerinde yer vermemiş olmaları bu konunun doğrudan değil dolaylı öğretilebileceğinin yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Yayınevleri arasında bu konunun öğretileceği düzey konusunda benzerlik olmakla birlikte işleme sıklık (İÜY, f 502; YİY, f 475; YHY, f 679) ve nitelikleri aynı değildir.

Tablo 6. Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenen eylemler konusu

6.Eylemler Konular / Düzy	İstanbul Üniv.					Yedi İklim					Yeni Hitit						
	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1	A1	A2	B1	B2	C1		
6.1 Filişiler	1	İsim fiiller (- mA,-mAk,-Iş)	37	-	193	-	23	-	133	22	36	-	-	172	161	6	-
	2	Sıfat fiiller (- mIş,-	-	-	24	45	16	-	-	24	80	-	-	-	57	-	12

	(y)AcAk,- (A/I)r/-mAz)															
3	Sıfat fiiller (- (y)An,-DİK,- (y)AsI)	-	-	44	78	64	-	21	77	95	-	25	-	198	44	32
4	Zarf fiiller (- (y)ArAk,- (y)A,-(y)Ip)	-	-	26	73	-	-	51	-	-	-	-	60	-	-	16
5	Zarf fiiller (- mAdAn,- (y)IncA,- (y)All, iken (- ken))	-	-	16	-	53	-	22	89	15	-	-	26	73	-	-
Toplam				692				665					882			
6.2. Kurallı Birleşik Eylemler	1	tezlik (y)Ivermek	-	-	-	-	22	-	-	-	2	-	-	-	27	-
	2	sürerlik (y)Adurmak,- (y)Ip durmak	-	-	-	-	12	-	-	-	3	-	-	-	12	-
	3	sürerlik- (y)Akalmak,- (y)Ip kalmak - (y)Ip geçmek	-	-	-	-	7	-	-	-	4	-	-	-	5	-
	4	sürerlik- (y)Agelmek,- (y)Ip gitmek	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	8	-
	5	yaklaşma- (y)Ayazmak	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	6	uyarı- mAyAgörmek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam				41				14					52		

Tablo 6.'da eylemler konusunun üç yayınevine göre A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında işleme sıklıkları verilmiştir. Buna göre İÜY fiilimsiler konusuna bütün düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde isim fiil ekleri (-mA,-mAk,-Iş) (f 37); A2 düzeyinde zarf fiil ekleri (-(y)ArAk,-(y)A,-(y)Ip) (f 26), (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) (f 16); B1 düzeyinde en çok isim fiil ekleri (-mA,- mAk,-Iş) (f 193), zarf fiil ekleri (-(y)ArAk,-(y)A,-(y)Ip) (f73); en az sıfat fiil ekleri (- (y)An,-DİK,-(y)AsI) (f 44), (-mIş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz) (f 24); B2 düzeyinde sıfat fiil ekleri (-(y)An,-DİK, -(y)AsI) (f 78), zarf fiil ekleri (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken) (f 53), sıfat fiil ekleri (-mIş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz) (f 45); C1 düzeyinde en çok sıfat fiil ekleri (-(y)An,-DİK,-(y)AsI) (f 64), en az isim fiiller (f 23) ve sıfat fiiller (-mIş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz) (f 16) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 50:

6.1.1.İsim Fiiller (-mA,-mAk,-Iş).

Ör: Seninle konuşmak istiyorum (s.47; s.47-48, f 37).

6.1.3. Sıfat Fiiller (-(y)An,-DIk,-(y)AsI).

Ör: Eski iş yerimizde yaşadığımız sıkıntılarımızı bu iş yerinizde yaşamayacağımızı ifade etmeliyiz (Et.3, s.70; s.70-95, f 64).

YİY fiilimsiler konusuna A2, B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok isim fiiller ekleri (f 133), zarf fiil ekleri (- (y)ArAk,-(y)A,-(y)Ip) (f 51); en az sıfat fiil ekleri (-(y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 21) (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) (f 22); B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok zarf fiil ekleri (- mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) (f 89), sıfat fiil ekleri (- (y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 77); en az, sıfat fiil ekleri (-mİş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz) (f 24), isim fiil ekleri (-mA,-mAk,-İş) (f 22); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok; sıfat fiil ekleri (-(y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 95), (-mİş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz) (f 80), isim fiil ekleri (f 36), zarf fiil ekleri (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) (f 15) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 51:

6.1.2. Sıfat Fiiller (-mİş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz).

Ör: Hırsız, çıkmaz sokağa girince polise yakalandı (Et.5, s.28; s.139-144, f 80).

6.1.5. Zarf Fiiller (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)).

Ör: Okuldan dönünce ödevini yapar (Et.2, s.93; s.93-105, f 15).

YHY fiilimsiler konusuna bütün düzeylerdeki öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde sıfat fiiller konusunda (-(y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 25); A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok isim fiil ekleri (f 172); en az zarf fiil ekleri (-(y)ArAk,-(y)A,-(y)Ip) (f 60), (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) (f 26); B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde isim fiiller (-mA,-mAk,-İş) (f 161), zarf fiiller (-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) (f 73), sıfat fiil ekleri (-mİş,- (y)AcAk,-(A/I)r/-mAz) (f 57), (-(y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 198); B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok sıfat fiil ekleri (-(y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 44), en az isim fiil ekleri(f 6); C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok sıfat fiil ekleri (-(y)An,-DIk,-(y)AsI) (f 32); en az zarf fiil ekleri (-(y)ArAk,-(y)A,-(y)Ip) (f 16) ve sıfat fiil ekleri (-mİş,-(y)AcAk,- (A/I)r/-mAz) (f 12) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 52:

6.1.3. Sıfat Fiiller (-(y)An,-DIk,-(y)AsI).

Ör: Fakat olağandan fazla yaşanan tükenme ve tükenmenin genellikle insan kaynaklı olması bize tehlikeyi işaret eder (Et.4, s.92; s.92-120, f 198).

6.1.4. Zarf Fiiller (-(y)ArAk, -(y)A,-(y)Ip).

Ör: Lütfen randevu alıp gelin (Et.5, s.129; s.84-129, f 60).

Sonuç olarak fiilimsilerden isim fiil konusunu İÜY A1, B1, C1; YİY A2, B1, B2; YHY A2, B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. Sıfat fiil konusuna İÜY B1, B2 ve C1; YİY A2, B1 ve B2; YHY A1, B1,

B2 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Zarf fiil konusunu ise İÜY A2, B1, B2; YİY A2, B1, B2; YHY A2, B1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Yayınevleri fiilimsiler konusunun öğretilceği düzey konusunda farklı yaklaşımda olmakla birlikte bu konunun öğretim etkinliklerinde işlenme sıklığı (İÜY, f 692; YİY, f 665; YHY, f 882) ve nitelikleri de aynı değildir.

İÜY kurallı birleşik eylemler konusuna C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. C1 düzeyinde en çok -(y)Ivermek (f 22); en az - (y)Adurmak,-(y)İp durmak (f 12), -(y)Akalmak,-(y)İp kalmak (f 7) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 53:

6.2.1. -(y)Ivermek

Ör: Hele bir görelim, ne kadarmış bu su, diyerek ırmağa giriverdi (Et.5, s.94; s.94-105, f 22).

6.2.2. -(y)Adurmak,-(y)İp durmak

Ör: Siz ödevlerinizi yapadurun ben hemen fotokopi çektirip geliyorum (Et.3,s.93; s.93-108, f 12).

YİY kurallı birleşik eylemler konusunu B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde -(y)Ivermek (f 2), -(y)Adurmak -(y)İp durmak (f 3), -(y)Akalmak -(y)İp kalmak (f 4), -(y)Agelmek,-(y)İp gitmek (f 3), -(y)Ayazmak (f 2) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 54:

6.2.3. -(y)Akalmak,-(y)İp kalmak

Ör: Kavga edenlerin hâline bakakaldı (Et.10, s.167; s. 167, f 4).

6.2.4. -(y)Agelmek,-(y)İp gitmek

Ör: Bu hikâye yüzyıllardır anlatılageliyor (Et.10, s.167; f 3).

YHY kurallı birleşik eylemler konusunu B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde en çok -(y)Ivermek (f 27); en az - (y)Adurmak,-(y)İp durmak (f 12), -(y)Agelmek,-(y)İp gitmek (f 8), -(y)Akalmak,-(y)İp kalmak (f 5) konularını işlemiştir. Bununla ilgili bazı etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

Örnek 55:

6.2.1. -(y)Ivermek.

Ör: Ayağa kalkmışken şu camı da kapativer (Et.2, s. 43; s.43-58, f 27).

6.2.2. -(y)Adurmak,-(y)İp durmak

Ör: Siz oturadurun ben hemen çay suyunu koyup geleyim (Et.9, s.47; s.47-53, f 12).

Sonuç olarak kurallı birleşik eylemler konusunu İÜY C1; YİY B2; YHY B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde işlemiştir. Yayınevleri kurallı birleşik eylemler konusunun öğretilmesi gereken düzey konusunda farklı görüşte olmakla birlikte bu konunun öğretim etkinliklerinde işlenme sıklığı (İÜY, f 41; YİY, f 14; YHY, f 52) ve nitelikleri aynı değildir.

İkinci Alt Problem: Bu problemin çözümlenmesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında en az beş yıl deneyimi olan yedi öğretmenin görüşünden yararlanılmıştır. Öğretmenlere göre ses bilgisi konusunun öğretilmesi gereken düzey Tablo 6'da; sözcük türlerinin öğretilmesi gereken düzey Tablo 7'de; haber kipleri konusunun öğretilmesi gereken düzey Tablo 8'de; dilek kipleri konusunun öğretilmesi gereken düzey Tablo 9'da; cümle bilgisi eylemler konusunun öğretilmesi gereken düzey Tablo 10'da; eylemler konusunun öğretilmesi gereken düzey Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlere göre ses bilgisi konusunun öğretilmesi gereken düzey

1. Ses Bilgisi Konular / Düzey		A1	A2	B1	B2	C1
1.1 Ünlüler	1 Ünlü uyumu (Kalınlık-incelik uyumu).	7	-	-	-	-
	2 Ünlü düşmesi	6	1	-	-	-
	3 Ünlü türemesi	3	4	-	-	-
	4 Ünlü daralması	6	1	-	-	-
1.2 Ünsüzler	1 Kaynaştırma ünsüzleri	7	-	-	-	-
	2 Ünsüz yumuşaması	7	-	-	-	-
	3 Ünsüz ikizleşmesi	2	3	2	-	-
	4 Ünsüz düşmesi	2	3	2	-	-
	5 Ünsüz benzeşmesi	7	-	-	-	-

Tablo 7'de ses bilgisi konularının öğretilmesi gereken düzey ile ilgili öğretmen görüşleri verilmiştir. Öğretmenlere göre, ses bilgisi ile ilgili ünlüler konusundan ünlü uyumu, ünlü düşmesi, ünlü daralması konusu A1 düzeyinde öğretilir. Ünlü türemesi konusu ise hem A1 hem de A2 düzeyinde verilebilir. Öğretmenler, ünlü uyumu, ünlü düşmesi ve ünlü daralması konularının A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler.

Öğretmenler ünsüzler ile ilgili konuların genel olarak temel düzey A1'de gerektiği görüşündedir. Bazı öğretmenler bu konulardan ünsüz ikizleşmesi ve ünsüz düşmesi konularının A2 düzeyinde; bazıları ise bunların B1 düzeyinde verilebileceğini belirtmiştir. Diğer konulardan farklı olarak bu iki konuda öğretmenlerin farklı yaklaşımda oldukları belirlenmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlere göre sözcük türleri konusunun öğretilmesi gereken düzey

2. Sözcük Türleri Konular / Düzey		A1	A2	B1	B2	C1
2.1.İsimler	1 Birleşik isimler	1	5	1	-	-
	2 Belirtme durumu -(y)I	7	-	-	-	-
	3 Bulunma durumu (-DA)	7	-	-	-	-
	4 Ayrılma durumu -DAn	7	-	-	-	-
	5 Yönelme durumu -(y)A	7	-	-	-	-
	6 İyelik ekleri	7	-	-	-	-
	7 Çokluk eki	7	-	-	-	-
	8 Belirtili isim tamlaması	6	1	-	-	-
	9 Belirtisiz isim tamlaması	6	1	-	-	-
	10 Zincirleme isim tamlaması	5	2	-	-	-

Tablo 8.'de öğretmenlere göre sözcük türleri konusunun öğretileceği düzey bulunmaktadır. Öğretmenler durum eklerinin, iyelik ve çokluk ekinin A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımdadırlar. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları öğretmenlerin görüşlerine göre A1'de öğretilebilecekken zincirleme isim tamlaması A2 düzeyinde de öğretilebilir. Öğretmenler genel olarak isimler ile ilgili konuların A1 düzeyinde öğretileceği konusunda aynı görüşü belirtmişken birleşik isimler ve isim tamlamaları konusunda ayrılmaktadırlar. Bu konulardan birleşik isimlerin genel olarak A2 düzeyi ve sonrasında; bazıları ise isim tamlamalarının A2 düzeyinden itibaren öğretileceğini belirtmişlerdir.

Tablo 8. Devam

2. Sözcük Türleri Konular / Düzey		A1	A2	B1	B2	C1
2.2. Sıfatlar	1 Basit sıfatlar	7	-	-	-	-
	2 Birleşik sıfatlar	3	4	-	-	-
	3 Türemiş sıfatlar	4	2	1	-	-
	4 Karşılaştırma (daha+sıfat) en üstünlük	4	3	-	-	-
	5 İşaret sıfatları (Ör: Bu paket).	5	2	-	-	-
	6 Asıl sayı, sıra sayı sıfatları	6	1	-	-	-
	7 Üleştirme sayı sıfatları	2	4	1	-	-
	8 Kesir sayı sıfatları	6	1	-	-	-
	9 Topluluk sayı sıfatları	3	3	1	-	-
	10 Belgisiz sıfatlar	4	3	-	-	-
	11 Soru sıfatları	6	1	-	-	-
	12 Sıfat yapan -ki	3	3	1	-	-
	13 Pekiştirme	-	6	1	-	-
2.3. Zamirler	1 Kişi zamirleri	7	-	-	-	-
	2 Kişi ekleri	7	-	-	-	-
	3 -CA	-	7	-	-	-
	4 İle	5	2	-	-	-
	5 İşaret zamirleri	6	1	-	-	-
	6 Dönüşlük zamiri	-	4	3	-	-
	7 İşteşlik zamiri (Birbiri).	-	2	5	-	-
	8 Soru zamirleri	6	2	-	-	-
9 Belgisiz zamirler	1	4	2	-	-	
2.4. Zarflar	1 Yer-yön zarfları	5	1	1	-	-
	2 Zaman zarfları	6	-	1	-	-
	3 Durum zarfları	1	3	3	-	-
	4 Soru zarfları	4	1	2	-	-
	5 Sebep zarfları	-	4	3	-	-
	6 Olasılık, tahmin bildiren zarflar	1	4	2	-	-
2.5. Edatlar	1 için	1	3	5	1	-
	2 ile	4	5	1	-	-
	3 gibi	2	2	6	-	-
	4 kadar	-	6	1	3	--
	5 ait/dair	-	1	3	6	-
	6 -A doğru	1	7	2	-	-
	7 -A göre	-	8	1	1	-
	8 -A kadar/-A dek/ -A değin	1	3	6	-	-
	9 -A karşı	-	1	8	1	-

10	-A özgü/has	-	1	7	2	-
11	-A rağmen	-	-	8	2	-
12	-A yönelik	-	-	3	7	-
13	-DAn bu yana	-	-	3	6	1
14	-DAn dolayı/ötürü	-	-	4	6	-
15	-DAn itibaren	-	-	1	9	-
16	-DAn önce/-DAn sonra	3	7	-	-	-
17	-I aşkın	-	-	2	7	1
18	-I takiben	-	1	-	8	1
19	-mAdAn önce/-DiktAn sonra	-	10	-	-	-
20	-DAn beri/-Dir	-	8	1	-	1
21	soru edatı mI	10	-	-	-	-

Öğretmenler, sıfatlar ile ilgili konulardan pekiştirme sıfatları hariç diğer konuların A1 düzeyinde öğretilbileceği konusunda aynı görüştedirler. Bazı öğretmenler basit sıfatlar hariç diğer konuların A2 düzeyinde öğretilbileceğini belirtmişlerdir. Birkaç öğretmen ise türemiş sıfatlar, üleştirme sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları, sıfat yapan -ki ve pekiştirme sıfatları konularının B1 düzeyinde de öğretilbileceği konusunda görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenler zamirler ile ilgili konulardan -CA eki, dönüşlük zamiri, işteşlik zamiri konuları hariç diğer konuların A1 düzeyinde öğretilbileceğini belirtmişlerdir. Bu konulardan -CA eki konusunun A2 düzeyinde; dönüşlük ve işteşlik zamirleri konusunun ise hem A2 hem de B1 düzeyinde öğretilbileceği öğretmenlerce belirtilmiştir.

Öğretmenler zarflar ile ilgili konulardan sebep zarfları konusu hariç diğer konuların A1 düzeyinde öğretilbileceğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler sebep zarfları konusunun hem A2 hem de B1 düzeyinde öğretilbileceği görüşündedirler. Öğretmenler zaman zarfları hariç diğer konuların hem A2 hem de B1 düzeyinde öğretilbileceği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler.

Öğretmenler edatlar ile ilgili konulardan -mAdAn önce, -DiktAn sonra ve -mI soru edatının A1; kadar, -A doğru, -A göre, -DAn önce, -DAn sonra, -DAn beri, -Dir konularının A2; için, gibi, -A karşı, has, özgü, -A rağmen konularının B1; ait, dair, yönelik, dolayı, ötürü, bu yana, aşkın, takiben konularının B2 düzeyinde; ile edatının ise hem A1 hem de A2 düzeyinde öğretilbileceği görüşündedirler.

Tablo 8. Devam

		2. Sözcük Türleri Konular / Düzey	A1	A2	B1	B2	C1	
2.6. Bağlaçlar	1	ve	10	-	-	-	-	
	2	ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	-	1	9	-	-	
	3	ile	10	-	-	-	-	
	4	dA	6	3	1	-	-	
	5	2.6.1. Ekleyici	ilaveten	-	-	3	6	1
	6	bağlaçlar	ek olarak	-	-	5	5	-
	7		yanı sıra	-	-	6	4	-
	8		dahası	-	-	5	4	1
	9		hatta/üstelik	-	3	4	3	-
	10		diğer/öte yandan	-	-	6	3	1

	11	hem...hem de	-	5	4	1	-
	12	ne... ne de	-	4	5	1	-
	13	2.6.2.Sıralama bağlaçları	gerek...gerekse	-	-	6	4
	14	ha...ha	-	1	6	3	-
	15	kâh...kâh	-	-	3	4	3
	16	ama	3	6	1	-	-
	17	fakat	3	6	1	-	-
	18	2.6.3. Zıtlık lâkin	1	2	7	-	-
	19	ancak	1	5	4	-	-
	20	2.6.3. Zıtlık bağlaçları	aksine	-	1	8	1
	21	yalnız	-	1	9	-	-
	22	oysaki/hâlbuki/meğerse	-	-	6	4	-
	23	2.6.4. Olasılık bağlaçları	belki...belki	-	6	4	-
	24	ki					10
	25	çünkü	3	7	-	-	-
	26	mademki	-	-	-	9	1
	27	nitekim/nasıl ki	-	-	1	8	1
	28	ne yazık ki	-	1	4	5	-
	29	2.6.5.Açıklama neyse ki	-	-	5	5	-
	30	bağlaçları	yeter ki	-	-	5	5
	31	şöyle ki/öyle ki	-	-	4	6	-
	32	demek ki	-	-	4	6	-
	33	2.6.6.Sebeup sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	-	3	7	-
	34	2.6.7.Ayırt edici veya	1	9	-	-	-
	35	bağlaçlar	ister...ister(se)	-	1	9	-
	36	ya...ya da	-	3	6	1	-
	37	2.6.8.Örnekleme örneğin/mesela	2	8	-	-	-
	38	2.6.9.Varsayım bildiren bağlaçlar	tut ki/diyelim ki/farz edelim ki	-	-	1	9
2.7. Ünlemler	1	Hitap, teşvik, gayretlendirme, üzüntü, şaşkınlık vb.	1	3	2	1	-

Öğretmenler, bağlaçlar konusundan ve, ile ve dA bağlaçlarının A1; ama, fakat,veya, çünkü bağlaçlarının A2; ayrıca-bununla beraber-bununla birlikte, diğer-öte yandan, ha..ha...,lâkin, aksine, yalnız, bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple,ister...ister, ya...ya da bağlaçlarının B1; ilaveten, mademki, nitekim, nasıl ki, tut ki-diyelim ki- farz edelim ki bağlaçlarının B2; hem...hem de, ne...ne de, ancak, belki...belki bağlaçlarının hem A2 hem B1; ek olarak, yanı sıra, dahası, gerek...gerekse,oysaki-hâlbuki-meğerse,ne yazık ki, neyse ki, şöyle ki-öyle ki,demek ki bağlaçlarının hem B1 hem B2; ki bağlacının B2; hatta-üstelik bağlaçlarının A2, B1 ve B2; kâh...kâh bağlacının ise B1, B2 ve C1 düzeylerinde öğretilbileceği görüşündedirler.

Öğretmenler ünlemler konusunun C1 düzeyi hariç diğer bütün düzeylerde öğretilbileceği görüşündedirler.

Tablo 9. Öğretmenlere göre haber kipleri konusunun öğretilmesi gereken düzey

3. Haber Kipleri Konular / Düzey			A1	A2	B1	B2	C1
3.1. Basit Zamanlar	1	Şimdiki zaman	7	-	-	-	-
	2	Belirli geçmiş zaman	7	-	-	-	-
	3	Öğrenilen geçmiş zaman	-	7	-	-	-
	4	Gelecek zaman	7	-	-	-	-
	5	Geniş zaman	-	7	-	-	-
	6	Bilişsel şimdiki zaman	-	4	3	-	-
	7	-mAk üzere	-	4	3	-	-
	8	Olumsuzlaştırma	1	1	3	2	-
3.2. Ek Eylem	1	Zamansal Ek Eylem idi	3	3	1	-	-
	2	Kanıtsal Ek Eylem imiş	-	5	1	1	-
	1	Şimdiki zamanın hikâyesi	-	3	1	3	-
3.3. Birleşik Zamanlar	2	Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi	-	1	3	3	-
	3	Gelecek zamanın hikâyesi	-	1	3	3	-
	4	Geniş zamanın hikâyesi	-	1	3	3	-
	5	Bilişsel şimdiki zamanın hikâyesi	-	-	4	3	-
	6	Şimdiki zamanın rivâyeti	-	1	3	3	-
	7	Öğrenilen geçmiş zamanın rivâyeti	-	2	3	2	-
	8	Gelecek zamanın rivâyeti	-	1	3	3	-
	9	Geniş zamanın rivâyeti	-	1	3	3	-
	10	Bilişsel şimdiki zamanın rivâyeti	-	1	3	3	-
	3.4. Olmak ve Birleşik Yapılar	1	-mİş olmak veya -mİş bulunmak	-	-	1	6
2		-(I)yor olmak	-	-	1	6	-
3		-(y)AcAk olmak	-	-	1	6	-
4		-(A/I)r/-mAz olmak	-	-	1	6	-
5		-mAktA olmak	-	-	1	6	-

Tablo 9.'da öğretmenlere göre haber kipleri konusunun öğretileceği düzey bulunmaktadır. Öğretmenlere göre öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, bilişsel şimdiki zaman, -mAk üzere konuları hariç diğer basit zaman konuları A1 düzeyinde öğretilir. Zamansal ek eylem -İdİ A1 ve A2; kanıtsal ek eylem -İmiş A2 düzeyinde öğretilir. Öğrenilen geçmiş zaman ve geniş zaman A2; bilişsel şimdiki zaman ve -mAk üzere hem A2 hem de B1; olumsuzlaştırma ise C1 düzeyi hariç diğer bütün düzeylerde öğretilir.

Birleşik zaman konularının A1 düzeyinde öğretilmeyeceği görüşündedirler. Bilişsel şimdiki zamanın hikâyesi hariç diğer konuların A2, B1 ve B2 düzeylerinde öğretilbileceği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler. Bilişsel şimdiki zamanın hikâyesi konusunun ise B1 ve B2 düzeylerinde öğretilbileceği öğretmenlerce belirtilmiştir.

Olmak ve birleşik yapılar ile ilgili tüm konuların B1 ve B2 düzeyinde öğretilbileceği görüşündedirler.

Tablo 10. Öğretmenlere göre dilek kipleri konusunun öğretilmesi gereken düzey

4. Dilek Kipleri Konular/ Düzey			A1	A2	B1	B2	C1
4.1. Olasılık Yeterlik	1	Yeterlik eki	-	6	-	1	-
	2	Yapmama olasılığı Eki	-	5	1	1	-
	3	Yapmama olasılığı	-	4	2	1	-
	4	İzin, rica	-	5	1	1	-

4.2. Emir	1	Buyuru-emir Kipi	7	-	-	-	-
4.3. İstek	1	İstek kipi	3	2	2	-	-
	1	Dilek kipi	-	1	6	-	-
4.4. Dilek	2	Gerçek dışı dilek	-	-	7	-	-
	1	Gereklilik kipi	-	1	6	-	-
4.5. Gereklilik	2	Gereklilik kipi belirli geçmiş zaman	-	-	6	1	-
	3	Gereklilik kipi rivayet geçmiş zaman	-	-	6	1	-
	1	Geniş zamanın koşulu	-	-	6	1	-
	2	Şimdiki zamanın koşulu	-	-	6	1	-
	3	Gelecek zamanın koşulu	-	-	6	1	-
	4	Belirli geçmiş zamanın koşulu	-	-	6	1	-
	5	Öğrenilen geçmiş zamanın koşulu	-	-	6	1	-
	6	Gereklilik kipinin koşulu	-	-	6	1	-
	7	Şimdiki zamanın rivayetinin koşulu	-	-	-	7	-
	8	Gelecek zamanın rivayetinin koşulu	-	-	-	7	-
4.6. Koşul	9	Gereklilik kipinin rivayetinin koşulu	-	-	-	7	-
cümleleri	10	Adsıl koşul cümleleri	-	-	6	1	-
	11	İdi+ise	-	-	6	1	-
	12	İmiş+ise	-	-	-	7	-
	13	Varsayımlı koşul cümleleri	-	-	5	2	-
	14	İkilemeler+sA	-	-	3	4	-
	15	Gerçek dışı koşul cümleleri	-	-	5	2	-
	16	Şimdiki zamanın rivayetinin koşulu	-	-	1	8	1
	17	Gelecek zamanın rivayetinin koşulu	-	-	1	8	1
	18	Gereklilik kipinin rivayetinin koşulu	-	-	1	8	1

Tablo 10.'da öğretmenlere göre dilek kipleri konusunun öğretileceği düzey bulunmaktadır. Öğretmenler, dilek kipleri ile ilgili konulardan olasılık yeterlik kipi konularının A1 düzeyinde öğretilemeyeceği görüşündedirler. Yeterlik eki hariç diğer tüm konuların A2, B1 ve B2 düzeylerinde öğretilebileceği öğretmenlerce belirtilmiştir. Ayrıca yeterlik ekinin A2 ve B2 düzeylerinde öğretilebileceği görüşündedirler.

Öğretmenlerin hepsi buyuru-emir kipi konusunun A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler. İstek kipi konusunun B2 ve C1 düzeyi hariç tüm düzeylerde; dilek kipi konusunun A2 ve B1; gerçek dışı dilek konusunun ise sadece B1 düzeyinde öğretilebileceğini belirtmişlerdir.

Gereklilik ile ilgili gereklik kipi konusunun A2 ve B1; gereklik kipi belirli geçmiş zaman, gereklik kipi rivayet geçmiş zaman konularının ise B1 ve B2 düzeylerinde öğretilebileceği görüşündedirler. Öğretmenler koşul cümleleri ile ilgili konulardan -imiş+ise konusu hariç diğer bütün konuların B1 ve B2; -imiş+ise, şimdiki zamanın, gelecek zamanın, gereklik kipinin rivayet geçmiş zamanının koşulu konularının ise sadece B2 düzeyinde öğretileceği görüşündedirler. Şimdiki zamanın, gelecek zamanın ve gereklik kipinin rivayetinin koşulunun ise B2 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda öğretmenlerin çoğu aynı görüştedir.

Tablo 11. Öğretmenlere göre cümle bilgisi konusunun öğretilmesi gereken düzey

5. Cümle Bilgisi Konular / Düzey			A1	A2	B1	B2	C1
5.1. Dolaylı anlatım cümleleri	1	Soruların, emir, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı	-	-	1	6	-
	2	...diye söyledi, diye cevapladı...	-	2	3	2	-
5.2. İsim cümleleri	1	var, yok, değil	5	1	1	-	-
5.3. Türkçe söz dizimi	1	özne, tümle, yüklem sıralanışı	4	1	1	1	-
	1	edilgen cümle	-	-	5	2	-
	2	ettirgen, oldurgan cümle	-	-	3	4	-
5.4. Cümlede çatı	3	Dönüşlü cümle	-	-	4	3	-
	4	İşteş cümle	-	-	4	3	-
Toplam							

Tablo 11.'de öğretmenlere göre cümle bilgisi konusunun öğretilmesi gereken düzey bulunmaktadır. Öğretmenlere göre, dolaylı anlatım cümleleri ile ilgili öğretmenler soruların, emir, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı konusunun B1 ve B2; diye söyledi, diye cevapladı... yapısı ile kurulan dolaylı anlatım cümleleri konusunun ise A1 ve C1 düzeyi hariç diğer bütün düzeylerde öğretilebileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre isim cümleleri konusu A1; Türkçe söz dizim konusu A1 ve A2 düzeyinde öğretilir. Cümlede çatı konusunun ise B1 ve B2 düzeylerinde öğretilebileceği öğretmenlerce belirtilmiştir.

Tablo 12. Öğretmenlere göre eylemler konusunun öğretilmesi gereken düzey

6. Eylemler Konular / Düzey			A1	A2	B1	B2	C1
6.1. Fiilimsiler	1	İsim fiiller (-mA,-mAk,-İş).	-	6	1	-	-
	2	Sıfat fiiller (-mİş,-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz).	-	1	3	3	-
	3	Sıfat fiiller -(y)An,-DIk,-(y)AsI).	-	1	5	1	-
	4	Zarf fiiller -(y)ArAk,-(y)A,-(y)İp).	-	4	2	1	-
	5	Zarf fiiller(-mAdAn,-(y)InCA,-(y)AlI, iken (-ken)).	-	2	3	2	-
6.2. Kurallı birleşik eylemler	1	Tezlik -(y)İvermek	-	-	6	1	-
	2	Sürerlik -(y)Adurmak,-(y)İp durmak	-	-	2	4	1
	3	Sürerlik-(y)Akalmak,-(y)İp kalmak	-	-	1	6	-
	4	Sürerlik-(y)Agelmek,-(y)İp gitmek	-	-	1	5	1
	5	Yaklaşma -(y)Ayazmak	-	-	1	4	2
	6	-mAyAgörmek	-	-	-	5	2

Tablo 12.'de öğretmenlere göre eylemler konusunun öğretilmesi gereken düzey bulunmaktadır. Öğretmenlere göre, tüm konular B1 ve B2 düzeylerinde öğretilir.

Öğretmenler fiilimsiler ile ilgili konulardan isim fiil konusunun A2 ve B1; isim fiil konusu hariç diğer tüm konuların A2, B1 ve B2 düzeylerinde öğretilebileceği görüşündedirler.

Kurallı birleşik eylemler ile ilgili konulardan öğretmenlere göre göre -(y)İvermek, -(y)Akalmak,-(y)İp kalmak, -mAyAgörmek konuları hariç diğer tüm konular B1, B2 ve C1 düzeyinde; -(y)İvermek, -(y)Akalmak,-(y)İp kalmak konuları B1 ve B2; -mAyAgörmek konusu ise B2 ve C1 düzeylerinde öğretilir.

Sonuç ve Tartışma

Ses Bilgisi Konusuna Yönelik Sonuçlar

Ses bilgisi konuları temel düzeyin öncelikli konularından olmasına rağmen bu konuya yayınevlerinde yeteri kadar yer verilmediği gibi bu konunun işlenme sıklığı ve niteliklerinin de aynı olmadığı belirlenmiştir. Alanda kullanılan ders kitaplarından farklı olarak öğretmenler, ses bilgisi ile ilgili ünlüler konusundan ünlü uyumu, ünlü düşmesi, ünlü daralması konusunun A1 düzeyinde öğretilbileceğini, ünlü türemesi konusunun ise hem A1 hem de A2 düzeyinde verilebileceğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde ünlü uyumu, ünlü düşmesi ve ünlü daralması konularının A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler. Ünsüzler ile ilgili ses bilgisi konularının genel olarak temel düzey A1'de öğretilmesi gerektiği görüşündedirler. Bazı öğretmenler bu konulardan ünsüz ikizleşmesi ve düşmesi konularının A2 düzeyinde; bazıları ise bunların B1 düzeyinde verilebileceğini belirtmiştir. Diğer konulardan farklı olarak bu iki konuda öğretmenlerin farklı yaklaşımda oldukları belirlenmiştir.

Türkçede diğer dillerden farklı olarak kelimelerin sonuna ulanan ekler kelimenin yapısındaki ünlülerin kalınlık inceliğine uyum sağlar. Dolayısıyla öğrenciler bu durumla çok karşılaşacaklarından bu konunun öğretimi öncelenebilir, bu konu A1 düzeyinde öğretilir. Ünlü türemesi ve düşmesi konusu yazılı ve sözlü iletişimde çok fazla kullanılmadığı, kalınlık incelik uyumuna göre daha nadir görüldüğü ve kullanımda bu kuralın farkına varmak zor olduğu için bu konunun öğretimi A1 düzeyinden sonraki bir düzeye ertelenebilir. Kalınlık-incelik uyumundaki durum, kelimelerin sonuna ulanan ünsüzle başlayan ekler için de geçerlidir. Şöyle ki sözcüğün sonundaki ünsüzün sertlik ve yumuşaklık özelliği kendisine ulanan eki benzeştiriyor. Bu kural yazılı ve sözlü iletişimde daha çok kendisini gösterdiği için bu konunun öğretimi A1 düzeyinde yapılabilir. Ünsüz ikizleşmesi ve düşmesi konuları ise kaynaştırma ünsüzleri, ünsüz benzeşmesi ve yumuşaması konuları kadar yazılı ve sözlü dilde öğrencilerin sıklıkla karşılaşacakları yapılar değildir. Bu nedenle bu konuların öğretimi bağımsız düzey B1'den itibaren yapılabilir. Arslan (2011) ve Kalfa (2017)'nin araştırmaları sonucunda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel düzey ders kitaplarında öğretilmesi gereken ses bilgisi konuları: kaynaştırma ünsüzleri, ünsüz benzeşmesi, ünlü düşmesi, ünsüz yumuşamasıdır. Elde edilen veriler bu araştırmanın verileri ile tutarlıdır.

Sözcük Bilgisi Konusuna Yönelik Sonuçlar

İsimler konusu temel düzeyin öncelikli konusundan olmasına rağmen bu konuya Türkçe öğretim kitaplarında yeteri kadar yer verilmediği gibi sunulan etkinliklerin konuları işleme sıklıkları ve niteliklerinin yeterli olmadığı da belirlenmiştir. Bu alanda çalışan öğretmenlere göre ise bu konuların öğretim düzeyi şöyledir: Durum ekleri, iyelik ve çokluk eki, belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları A1; zincirleme isim tamlaması A2 düzeyinde öğretilir. Öğretmenler genel olarak isimler ile ilgili konuların A1 düzeyinde öğretilmesi konusunda aynı görüştedirler. Fakat birleşik isimler ve isim tamlamaları konusunda ayrılmaktadırlar. Bu konulardan birleşik isimlerin ve isim tamlamalarının genel olarak A2 düzeyi ve sonrasında öğretilmesini belirtmişlerdir.

Dil edinim süreci yakından uzağa doğru olur. İnsan dil edinimine yakın çevresindeki isimlerin iyeliğinin tanımlanması ve kullanımının öğretimiyle başlar. Kişinin içe ve dışa doğru yapacağı

eylemlerin durumunu belirten durum eklerinin sıklıkla sözlü ve yazılı dilde kullanılıyor olması bu konunun A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiğini gösterir. İsim tamlamaları konusunda ise öğretim ilkelerinde basitten zora ilkesine göre ilk basit yapıların öğretilmesine yer verilir. Zincirleme isim tamlamalarında birden fazla isim tamlaması kullanmak gerektiğinden öğrencinin ilk olarak isim tamlamalarını öğrenmeleri gerekecektir ki daha sonra zincirleme isim tamlaması oluşturabilsin. Bu nedenle ilk olarak isim tamlamaları öğretildikten sonra da zincirleme isim tamlamaları öğretiler. Günlük dilde yaygın olarak kullanılan yapıların A1; daha az kullanılan yapıların ise A2 ve daha sonraki düzeylerde öğretilmesi doğrudur.

Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki metinlerde geçmesine rağmen öğretim etkinliklerinde üleştirme, kesir sayı, topluluk sayı sıfatları ve belgisiz sıfatlar konusuna yer verilmemiştir. Sıfatlardan özellikle işaret, asıl sayı-sıra sayı sıfatları, basit sıfatlar, soru sıfatları temel düzey iletişimde yaygın olarak kullanılır. Buna rağmen, bu konulara yayınevlerinde yeteri kadar yer verilmediği gibi bu konunun etkinliklerde işleme sıklığı ve nitelikleri de yeterli değildir. Öğretmenler, basit sıfatların A1'de; pekiştirme sıfatlarının A2'de; türemiş sıfatlar, üleştirme sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları, sıfat yapan -ki ve pekiştirme sıfatları ile ilgili konuların ise B1 düzeyinde de öğretilbileceğini belirtmişlerdir.

Günlük iletişimde yaygın olarak kullanılan sıfat konularından basit sıfatlar, işaret sıfatları, soru sıfatları, asıl sayı-sıra sayı sıfatlarının öğretilmesine temel düzeyde öncelik verilebilir. Diğer konulara ise A2 ve diğer düzeylerde yer verilebilir. Bu konuda öğretmenlerin deneyimlerinin birbiri ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Zamirler konusu ile ilgili Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki öğretim etkinliklerinde kişi zamirleri konusuna genel olarak A1 düzeyinde yer verilmiştir. Diğer konulara ise farklı düzeylerde yer verilmiş, sunulan öğretim etkinlikleri ise sıklık ve nitelik yönünden aynı değildir. Öğretmenlere göre ise kişi zamirleri, kişi ekleri, zamir ve edat çekiminde kullanılan ile eki, işaret zamirleri ve soru zamirlerinin A1; -cA eki, dönüşlük zamiri ve belgisiz zamirlerin A2; işteşlik zamiri ise B1 düzeyinde öğretiler.

Dil öğrenmeye yeni başlayan bireyin ilk öğreneceği konulardan biri de kişi zamirleri ve ekleridir. Bireyin kendini tanıtmada, basit bir diyalog oluşturmasında, herhangi bir eylemi çekimlemesinde kişi zamirlerini ve eklerini kullanması gerekecektir. Bu yüzden bu konu temel iletişim için öncelikli olarak A1 düzeyinde öğretiler. İşaret zamirleri ve soru zamirleri günlük hayatta öğrencinin sıkça kullanması gereken diğer dilbilgisi konularıdır. Bu açıdan bunların öğretilmesine temel düzeyde yer verilmesi doğrudur, öğretmenler de bu görüşü desteklemektedirler. Edat ve bağlaç olarak kullanılabilen "ile" ve kişi zamirlerinin birleşiminden oluşan bu dilbilgisi yapısının öğretilmesine temel düzey A2'den itibaren yer verilebilir.

Bir işin birden fazla kişi tarafından beraber ya da karşılıklı yapıldığını anlatan işteş cümle ile birlikte öğretilmesi gereken işteşlik zamirine temel düzeyden ziyade B1 düzeyinden itibaren yer verilmesi dil öğrenen biri için bu yapının daha kolay anlaşılmasını sağlayabilir. Dönüşlük zamiri için de aynı durum geçerlidir.

Zarflar konusunun Türkçe öğretimi ders kitaplarında temel, bağımsız ve yetkin düzeyde işlenmiş olması bu konunun farklı düzeylerde öğretilbileceği anlayışının olduğunu göstermektedir. Öğretmenlere göre ise yer-yön, zaman ve soru zarfları A1; olasılık-tahmin bildiren zarflar, sebep zarfları A2'de; durum zarfları konusu ise hem A2 hem de B1 düzeyinde öğretiler.

Durum zarfları konusunda böyle, öyle, şöyle kendinden önceki veya sonraki cümleye gönderimde bulunan yapılardır. İşaret zamiri ya da kişi zamiri ile gönderimde bulunulduğunda gönderim yapılan ögenin tespiti daha kolayken böyle, öyle, şöyle bir tek yapıya değil de cümleye gönderimde bulunacağından dil öğrenen bireyin bütün cümleyi anlaması gerekecektir. Bu yüzden bu yapının öğretimi B1 düzeyinden itibaren yapılabilir. Genel olarak öğretmenlerin zarflar konusunun öğretileceği düzeyler konusunda isabetli görüşler bildirdikleri söylenebilir.

Edatlar konusunun Türkçe öğretimi ders kitaplarında temel, bağımsız ve yetkin düzeyde işlenmiş olması bu konunun farklı düzeylerde öğretilbileceği anlayışının olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin çoğu -DAn beri ve -Dir edatlarının A2 düzeyinde öğretilmesi gerektiğini belirtmişken B1 ve C1 düzeyinde de öğretilbileceğini belirten öğretmenler vardır. Bu konu karmaşık ve bağlantılı konuşma yazma ile ilgili bir dilbilgisi konusu olduğu için A2 ve sonraki düzeylerde öğretilir. Ağırlıklı olarak öğretmenlerin görüşleri de bu yöndedir. Genel olarak edatlar konusunun öğretiminin A2 düzeyi ve sonrasında yapılması gerektiği öğretmenlerce belirtilmiştir. Öğretmenlerin bu konunun öğretimi ile ilgili görüşlerinde tutarlı oldukları söylenebilir. Çünkü bütün edatların A2 düzeyinde verilmesi mümkün değildir, bunların iletişimdeki işlevleri hem aynı sıklıkta değil; hem de öğrenilebilirlik açısından hepsini birarada vermek yerine, öğrenme konularını dağıtmak daha kolay olacaktır.

Bağlaçlar konusunun öğretimine Türkçe öğretimi ders kitaplarında temel düzey A1 ve A2'de kısmen, diğer düzeylerde ise çoğuna hiç yer verilmemiş, yer verilenler arasında ise işlenme sıklığı ve niteliği bakımından benzerlik yoktur. Öğretmenlere göre bağlaçlar konusu C1 düzeyi hariç diğer bütün düzeylerde öğretilir. Sadece bir öğretmen kâh...kâh bağlacının C1 düzeyinde de öğretilbileceğini belirtmiştir. Ekleyici bağlaçlar temel düzeyde öğretililecek bağlaçlardandır. Çünkü ekleyici bağlaçlar iki ismi de iki cümleyi de birbirine bağlayabilir ve öğrenilmesi sürecinde üst düzey bir bilişsel işlem gerektirmez. Diğer bağlaçların, A2 ve sonraki bir düzeyde öğretilmesi ile ilgili öğretmen görüşleri ve kısmen Türkçe ders kitaplarındaki durum isabetlidir.

Ünlemler konusunun doğrudan öğretimine Türkçe öğretimi ders kitapları hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Öğretmenler ise ünlemler konusunun C1 düzeyi hariç diğer bütün düzeylerde öğretilbileceği görüşündedirler.

Acı, üzüntü, korku, sevinç ve şaşma gibi aniden ortaya çıkabilen duyguları ifade eden kelimelerden olan ünlemler bağlam içerisinde anlam kazanan yapılardır. Bu yüzden bu dilbilgisi yapısı için ayrı bir öğretim etkinliği tasarlanmasındansa bunların metinlerde ve sözlü iletişimde bağlam içerisinde anlaşılmasının sağlanması gerekir. Bu yüzden ders kitaplarında bu konuya yer verilmemiş olmaması doğaldır.

Haber Kipleri Konusuna Yönelik Sonuçlar

Türkçe öğretimi ders kitapları basit zamanlardan şimdiki zaman konusuna A1; belirli geçmiş zaman ve gelecek zaman konusuna A1 ve A2; öğrenilen geçmiş zaman ve geniş zaman konusuna A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bilişsel şimdiki zaman konusuna sadece bir yayınevini öğretimin etkinliklerinde yer verilmiş; -mAk üzere ve olumsuzlaştırma (-mA, değil, yok) konusuna üç yayınevi de öğretim etkinliklerinde hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Öğretmenlere göre ise, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, bilişsel şimdiki zaman, -mAk üzere konuları hariç diğer basit zaman konuları A1

düzeyinde öğretilir. Öğrenilen geçmiş zaman ve geniş zaman A2; bilişsel şimdiki zaman ve -mAk üzere hem A2 hem de B1; olumsuzlaştırma ise C1 düzeyi hariç diğer bütün düzeylerde öğretilir. Üç yayınevini de zamansal ve kanıtsal ek eylem konusunun temel düzeyde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımdadırlar. Öğretmenler, zamansal ek eylem -İdİ konusunun A1 ve A2; kanıtsal ek eylem -İmiş konusunun A2 düzeyinde öğretilebileceğini belirtmişlerdir.

Şimdiki zamanın hem içinde bulunulan an ile ilgili yapılan eylemleri hem gelecek zamanı hem geçmiş hem de geniş zamanı karşılayan kullanımları olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında şimdiki zaman, gelecek ve geniş zamandan önce ilk öğretilen zamandır. Bundan sonra, günlük yaşamda geçmişte yaptığımız eylemlerle ilgili olduğu için belirli geçmiş zaman ve geleceğe ilişkin eylemlerimizi anlatan gelecek zaman konusu öğretilir.

Birleşik zamanların öğretimi ile ilgili ders kitapları arasında benzer bir yaklaşım olmadığı tespit edilmiştir. Örneğin YHY hariç hiçbir yayınevi birleşik zamanların öğretimine temel düzeyde yer vermemiştir. Öğretmenler de birleşik zaman konusunun A1 düzeyinde öğretilmeyeceği görüşündedirler. Öğretmenlere göre birleşik zaman konuları genel olarak B1 ve sonraki düzeylerde öğretilir.

Birleşik zamanlar iki zaman ekinin bir araya gelmesiyle oluşturulur ve öğrencinin bu dilbilgisi yapısını öğrenebilmesi için iki zaman eki ve iki anlamı da biliyor olması gerekir. O yüzden temel düzeyde ilk olarak basit zamanların öğretimi, daha sonrasında orta düzeyden itibaren birleşik zamanların öğretiminin yapılması daha işlevsel ve doğru bir yaklaşım olacaktır.

Olmak ve birleşik yapılar konusunun öğretimi ile ilgili üç yayınevini A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar hazırlamış oldukları ders kitapları arasında benzerlik olmadığı tespit edilmiştir. Fakat iki yayınevi bu konunun öğretimine ders kitaplarında yer verirken bir yayınevi bu konuya hiçbir düzeyde öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Öğretmenler ise, olmak ve birleşik yapılar ile ilgili tüm konuların B1 ve B2 düzeyinde öğretilebileceği görüşündedirler.

Dilde sıklıkla kullanılmayan ... olmak ve birleşik yapılar gibi konuların öğretimi B2 düzeyinden itibaren yapılabilir. Bu yüzden daha yaygın kullanılan dilbilgisi konularının öğretimi temel düzey olan A1, A2 ve orta düzey olan B1'de öncelenebilir.

Dilek Kipleri Konusuna Yönelik Sonuçlar

Olasılık-yeterlik kipine, incelenen üç yayınevine ait ders kitapları A2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Bu da bu konunun A2 düzeyinde öğretileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Öğretmenler ise dilek kipleri ile ilgili konulardan yeterlik ekinin A2; yapmama olasılığı, yapamama olasılığı ve izin rica konularının A2 düzeyinden itibaren öğretilebileceğini belirtmiştir. Temel düzeyde eğer bir dilbilgisi yapısını karşılayan daha basit yapılar varsa o yapının öğretimi tercih edilir. Bu yüzden yeterlik kipi A1 düzeyinde değil de A2 düzeyinde öğretilir. Örneğin; "Güzel yemek yapabilirim" yerine "Güzel yemek yapıyorum" denildiğinde de kişi güzel yemek yapabildiğini anlatabilir. Dolayısıyla hem yayınevleri hem de öğretmenler bu konuda isabetli görüş bildirmişlerdir.

Buyuru-emir kipi konusuna üç yayınevinin de temel düzey öğretim etkinliklerinde yer verdiği görülmektedir. Bu da bu konunun temel düzeyde öğretilbileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Öğretmenlerin hepsi buyuru-emir kipi konusunun A1 düzeyinde öğretilmesi gerektiği konusunda aynı yaklaşımı benimsemektedirler. İstek kipi konusuna bir yayınevi A2; bir yayınevi A1; bir yayınevi ise bu konunun öğretimine hiçbir düzeyde yer vermemiştir. Öğretmenler ise, istek kipi konusunun A1, A2 ve B1 düzeylerinde öğretilbileceği görüşündedirler. Emir kipi günlük hayatta sıklıkla kullanılmakta ve öğrenilmesi kolay olmaktadır. Bu yüzden öğrenciler zorlanmadan bu yapıyı öğrenebilir ve günlük dilde çokça kullanabilirler. İkinci, üçüncü tekil ve çoğul şahıs zamirlerinde emir kipi kullanılırken birinci tekil ve çoğul şahıs zamirlerinde istek kipi kullanılmaktadır. Emir kipinin öğretimi A1’de istek kipinin ise öğretimi A2 düzeyinde yapılabilir.

Dilek, gereklilik ve koşul kipi konusuna üç yayınevi de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Üç yayınevinin de B1 düzeyi öğretim etkinliklerinde bu konulara yer vermiş olmaları bu konuların bağımsız düzeyde öğretilbileceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Öğretmenler de dilek, gereklilik ve koşul kipi konularının B1 düzeyinde öğretilbileceği görüşündedirler. Bu konuların öğretiminin B1 düzeyi ve sonrasına bırakılması doğru bir yaklaşımdır. Hem yayınevleri hem de öğretmenlerin bu konuların öğretimi ile ilgili yaklaşımları benzerdir.

Cümle Bilgisi Konusuna Yönelik Sonuçlar

Dolaylı anlatım cümleleri konusuna üç yayınevi de A1 ve C1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Bu da bu konunun A1 ve C1 düzeyinde öğretilmeyeceği anlayışının bütün yayınevlerince benimsendiğini göstermektedir. Öğretmenler ise, dolaylı anlatım cümleleri ile ilgili soruların, emir, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı konusunun B1 ve B2; diye söyledi, diye cevapladı... yapısı ile kurulan dolaylı anlatım cümleleri konusunun ise A2, B1 ve B2 düzeylerinde öğretilbileceğini belirtmişlerdir. Soruların ve emir kipinin dolaylı anlatımında fiilimsi; yeterlik kipinin dolaylı anlatımında da yeterlik kipinin biliniyor olması gerekmektedir. Fiilimsiler ve yeterlik kipi genellikle temel düzeyde öğretilen konular olmadığından fiilimsi kullanmayı tam olarak bilmeyen bir öğrencinin bunu dolaylı anlatımlarda durum ekleri ile kullanmaları zor olacaktır. Bu yüzden bu konular B1 ve sonraki düzeylerde öğretilir. İsim cümleleri konusuna üç yayınevinin de A1 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiş olmaları bu konunun A1 düzeyinde öğretilbileceğini göstermektedir. Nitekim isim cümleleri konusuyla yazılı ve sözlü iletişimde sıklıkla karşılaşıldığından ve öğrenilmesi de diğer konulara göre daha kolay olduğundan A1 düzeyinde bu konunun öğretimi yapılabilir. Türkçe söz dizimi konusuna üç yayınevi de öğretim etkinliklerinde yer vermemiştir. Herhangi bir kurallı cümle kurmak için Türkçe söz dizimi gerekli olduğundan bu konunun doğrudan öğretimi yerine dolaylı öğretimi yapılabilir.

Cümlede çatı konusu incelenen üç yayınevine ait ders kitaplarında bağımsız düzeyde öğretilmiştir. Cümlede çatı konusuna bir yayınevi B2; iki yayınevi B1 düzeyinde öğretimine yer vermiştir. İşteşlik konusunu bütün yayınevleri B1 düzeyinden itibaren öğretmiştir. Öğretmenlere göre cümlede çatı konusu B1 ve B2 düzeylerinde öğretilir. Öğretmenler genel olarak edilgen cümlelerin B1; ettirgen-oldurgan cümlelerin ise B2 düzeyinde öğretilbileceği görüşündedirler. Hem yayınevleri hem de öğretmenlerin bu konunun öğretimi ile ilgili benzer bir yaklaşımda oldukları söylenebilir.

Eylemler Konusuna Yönelik Sonuçlar

Fiilimsilerden isim fiil konusuna yayınevleri genel olarak A1, A2, B1 ve B2; sıfat fiil konusuna B1, B2 ve C1; zarf fiil konusuna ise A2, B1 ve B2 düzeyi öğretim etkinliklerinde yer vermiştir. Öğretmenler ise fiilimsiler ile ilgili konulardan isim fiil konusu ve zarf fiil konularından $(-y)ArAk, (-y)A, (-y)Ip$ konusunun A2; sıfat fiil ve zarf fiil konularının ise B1 ve B2 düzeylerinde öğretilbileceği görüşündedirler.

Eylemlerden türemelerine rağmen cümlelerde eylem görevi üstlenmeyip cümle içerisinde isim, sıfat, zarf gibi görevlerde bulunan kelimeler olan fiilimsiler A1 düzeyinde öğretildiğinde Türkçe eylemlerle yeni tanışan öğrenciler için bu konu karmaşık gelebilecektir. Sadece, isim fiil eklerinden olan $-mAk$ eki A1 düzeyinde öğretilir. Buna sebep olarak da zaten eylemleri öğrenirken mastar ekli olarak öğrenen öğrenci aynı yapıyı farklı bir şekilde kullanabilecektir. Örneğin; “Yüzmek istiyorum” cümlesinde yüzmek eylemini öğrenci zaten öğrendiyse eylemi değiştirmeden şimdiki zamanla beraber kullanabilecektir.

Genel olarak isim fiiller temel düzey A1; sıfat fiiller A2 ve zarf fiiller B1 düzeyinden itibaren öğretilir.

Kurallı birleşik eylemler konusuna üç yayınevine ait ders kitaplarının öğretim etkinliklerinde hem temel düzey A1, A2 hem bağımsız düzey B1, B2 hem de yetkin düzey C1’de yer verilmiştir. Öğretmenler, kurallı birleşik eylemler konularının B1 düzeyi ve sonrasında öğretilbileceğini belirtmişlerdir.

Öneriler

Hem yayınevleri hem de öğretmen görüşlerinden elde edilen verilerden ve alan uzmanlarının deneyimlerinden hareketle Türkçe dilbilgisi konularının düzeylere göre öğretimi sırası şu şekilde olabilir:

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE DİLBİLGİSİ İÇİN ÇERÇEVE PROGRAM

TEMEL DÜZEY A1

1. SES BİLGİSİ

1. Ünlü uyumu, kalınlık-incelik uyumu ör. sıra, deniz
2. Ünlü düşmesi, ör. alnı
3. Kaynaştırma ünsüzleri $(-y, -s-, -n-)$ ör. sıra-y-ı
4. Ünsüz yumuşaması $(p, ç, t, k > b, c, d, g)$ ör. kitabı.
5. Ünsüz benzeşmesi $(f, s, t, k, ç, ş, h, p)$ ör. sınıf-ta

2. SÖZCÜK TÜRLERİ

1. İsimler

1. Bulunma durumu (-DA) ör. okulda
2. Belirtme durumu -(y)I ör. masayı
3. Yönelme durumu -(y)A ör. buraya
4. Ayrılma durumu -(DAn) ör. evden
5. İyelik ekleri -Im , ör. kız-ım
6. Çokluk eki -lAr, ör. kız-lar
7. Belirtili isim tamlaması ör. duvarın boyası
8. Belirtisiz isim tamlaması ör. kız çantası

2. Sıfatlar

1. Basit sıfatlar ör. kırmızı gül
2. Asıl sayı, sıra sayı sıfatları ör. bir araba, birinci araba
3. Soru sıfatları ör. hangi ev, kaç elma, kaç kişi
4. İşaret sıfatları ör. bu araba güzel

3. Zamirler

1. Kişi zamirleri ör. ben, sen, o, biz, siz, onlar
2. Kişi ekleri ör. geliyor-um, geliyor-sun, geliyor, geliyor-uz, geliyor-sunuz, geliyor-lar
3. İşaret zamirleri ör. bu, şu, o
4. Soru zamirleri ör. kim, ne, neden

4. Zarflar

1. Yer-yön zarfları ör. üst, ön, iç, orta, içeri, yukarı, ileri
2. Zaman zarfları ör. öğleyin, salı akşamı, önce, sonra
3. Soru zarfları ör. neden, niçin, niye, ne diye

5. Edatlar

1. Soru edatı: mı ör. Ali evde mi?
2. Vasıta edatı: ile ör. Ayşe ile sinemaya gittik.
3. -DAn önce, -DAn sonra ör. Kahvaltıdan önce/sonra elimi yıkadım.

6. Bağlaçlar

1. Ekleyici bağlaçlar

1. ve ör. Ayşe ve Ali ders çalışıyorlar.
2. İle ör. Ayşe ile Ali okuldan geliyorlar.
3. dA ör. Ben de memnun oldum.

3. KİPLER

1. Haber kipleri

1. Şimdiki zaman (+Iyor) ör. geliyorum.
2. Belirli geçmiş zaman (+DI) ör. geldim.
3. Gelecek zaman +(y)AcAk ör. geleceğim.
4. Zamansal ek eylem -idi

2. Dilek kipleri

1. Emir kipi ör. gel, gelme.

4. CÜMLE BİLGİSİ

1. İsim cümleleri (var-yok, değil cümleleri) ör. Elif okulda değil/ yok.
2. Türkçe söz dizimi

5. EYLEMLER

1. Fiilimsiler

1. İsim fiiller(-mA, -mAk) ör. yürümek

TEMEL DÜZEY A2

1. SES BİLGİSİ

1. Ünlü türemesi ör. biricik
2. Ünlü daralması ör. oynuyor
3. Ünsüz ikizleşmesi ör. hissetmek
4. Ünsüz düşmesi ör. küçücük

2. SÖZCÜK TÜRLERİ

1. İsimler

1. Birleşik İsimler ör. yerelması, cumartesi, hanımeli
2. Zincirleme isim tamlaması ör. kapının boyasının rengi

2. Sıfatlar

1. Birleşik sıfatlar ör. kısa boylu adam
2. Türemiş sıfatlar ör. kiralık ev
3. Karşılaştırma (daha+sıfat) en üstünlük ör. daha güzel kız, en güzel kız
4. Üleştirme sayı sıfatları ör. birer elma
5. Kesir sayı sıfatları ör. üçte bir elma
6. Topluluk sayı sıfatları ör. ikiz çocuk

7. Belgisiz sıfatlar ör. başka, öbür
8. Sıfat yapan -ki ör. bugünkü gazete, buradaki oteller
9. Pekıştirme ör. güzel mi güzel, sapsarı, simsiyah

3. Zamirler

1. -CA ör. bence, sence
2. İle ör. benimle, seninle
3. Belgisiz zamirler ör. bazı, kimisi, hepsi

4. Zarflar

1. Sebep zarfları ör. aklıktan, onun için, senin yüzünden
2. Olasılık, tahmin bildiren zarflar ör. belki, galiba, herhâlde

5. Edatlar

1. İçin ör. senin için geldim.
2. gibi ör. karınca gibi yemek yiyor.
3. kadar ör. annem kadar çalışkan değilim.
4. -A doğru ör. eve sabaha doğru geldi.
5. -A kadar/dek/değın ör. sabaha kadar/dek/değın ders çalıştım.
6. -A göre ör. anneme göre çok çalışkanım.
7. -mAdAn önce, -DIktAn sonra ör. uyumadan önce/uyandıktan sonra kitap okurum.
8. -DAn beri/-DIr ör. üç günden beri / üç gündür yemek yemiyorum

6. Bağlaçlar

1. Sıralama bağlaçları

1. hem... hem de ör. hem yemek yiyor hem (de) ders çalışıyorum.
2. ne...ne de ör. ne geliyorsun ne arıyorsun.

2. Zıtlık bağlaçları

3. ama, fakat, lakin ör. zekisin ama/fakat/lakin çalışmıyorsun.

3. Olasılık bağlaçları

4. belki, belki...belki ör. belki gelirim belki gelmem.

4. Açıklama bağlaçları

5. çünkü ör. mutluyum çünkü sınavım güzel geçti.

5. Sebep sonuç bağlaçları

6. bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple ör. çok hastayım bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple yarın okula gelmeyeceğim.

6. Ayırt edici bağlaçlar

7. veya ör. bugün veya yarın geleceğim.
8. ya... ya da ör. ya sinemaya ya da tiyatroya gidelim.

7. Örnekleme bildiren

1. örneğin, mesela, gibi

8. Ekleyici bağlaçlar

1. ayrıca, bununla birlikte, bununla beraber

3. KIPLER

1. Haber kipleri

1. Öğrenilen geçmiş zaman (-miş) ör. gelmiş
2. Geniş zaman (-r) ör. Gelir
3. Kanıtsal ek eylem -imiş ör. ben imişim, çok çalışkanmışsın

2. Dilek kipleri

1. Yeterlik eki (-y)AbİL, (-y)AmA-) ör. yapabilirim
2. İzin, rica ((-y)AbİL+zaman eki+kişi eki) ör. kapıyı açabilir misin?
3. Yapmama olasılığı Eki (-mAyAbil-) ör. gelmeyebilirim
4. Yapamama olasılığı (-y)AmAyAbil-) ör. gelemeyebilirim
5. İstek kipi ör. geleyim, gidelim

5. EYLEMLER

1. Fiilimsiler

1. İsim fiiller (-Iş) ör. gidiş, dönüş
2. Sıfat fiiller (-An, mIş) ör. yürüyen, bitmiş.

BAĞIMSIZ DÜZEY B1

1. SES BİLGİSİ

(Tanımsız) önceki düzeylerde verildi.

2. SÖZCÜK TÜRLERİ

3. Zamirler

1. Dönüşlük zamiri ör. kendi
2. İşteşlik zamiri ör. birbiri

4. Zarflar

1. Durum zarfları ör. böyle, şöyle, öyle

5. Edatlar

2. ait ör. sana ait her şeyi unuttum.
3. -A karşı ör. sabaha karşı eve geldi.
4. -özgü/has ör. o yemek Maraş'a özgü/has
5. -A rağmen ör. zor sorulara rağmen sınavdan yüksek not aldım.
6. -A yönelik/ ilişkin ör. gündeme yönelik/ilişkin haberleri takip ediyorum.
7. -DAn bu yana ör. o günden bu yana görüşmüyoruz.
8. -DAn dolayı/ötürü ör. bu olaylardan dolayı/ötürü çok üzgünüm.
9. -DAn itibaren ör. yarından itibaren diyete başlıyorum.
10. -I aşkın, -nIn üzeri ör. yüzü aşkın/ yüzün üzeri kitabı var.

6. Bağlaçlar

1. Ekleyici bağlaçlar

1. yanısıra, dahası, hatta, üstelik
2. diğer, öte yandan-taraftan

2. Sıralama bağlaçları

3. gerek...gerek (se) ör. gerek Türkçesi gerekse İngilizcesi çok iyiydi.
4. ha...ha... ör. ha gelmiş ha gelmemiş önemli değil.

3. Zıtlık bağlaçları

5. ancak ör. sinemaya gideriz ancak önce yemeğini ye.
6. aksine ör. tüm olumsuz yorumların aksine iyi biriymiş.
7. yalnız ör. gelirim yalnız bir şartım var.
8. oysaki, hâlbuki, meğerse ör. oysaki olaylar bildiğimiz gibi değilmiş.
9. mademki ör. mademki gelmeyeceksin biz gidiyoruz.

4. Açıklama bağlaçları

10. demek ki ör. demek ki olaylar öyle değilmiş.
11. sanki ör. seni bir yerlerden tanıyorum sanki.

5. Ayırt edici bağlaçlar

12. ister...ister (se) ör. ister gel ister gelme.

3. KİPLER

1. Haber kipleri

1. Bilişsel şimdiki zaman -mAktA, ör. günler hızla geçmekte
2. -mAk üzere ör. yağmur yağmak üzeredir
3. Olumsuzlaştırma -mA, değil, yok, ör. seni anlamıyor değilim
4. Şimdiki zamanın hikâyesi -Iyordu, ör. uyuyordum
5. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi -mİştİ, ör. gelmişti
6. Gelecek zamanın hikâyesi -EcEktİ, ör. gelecekti
7. Geniş zamanın hikâyesi -Erdİ, ör. gelirdim
8. Bilişsel şimdiki zamanın hikâyesi -mAktAydI, ör. çalışmaktaydım

2. Dilek kipleri

1. Dilek kipi ör. havalar bir ısınsa
2. Gerçek dışı dilek ör. keşke seni tanımamış olsaydım
3. Gereklilik kipi ör. gitmeliyim
4. Gereklilik kipi belirli geçmiş zaman ör. gitmeliydim
5. Gereklilik kipi rivayet geçmiş zaman ör. gitmeliymişim
6. Geniş zamanın koşulu ör. gelirse
7. Şimdiki zamanın koşulu ör. geliyorsa
8. Gelecek zamanın koşulu ör. gelecekte
9. Adsız koşul cümleleri ör. hastaysam, vaktin varsa
10. Varsayımlı koşul cümleleri ör. aç idiyse neden söylemedin?
11. İkillemeler+sA ör. bu konuyu bilse bilse öğretmen bilir

4. CÜMLE BİLGİSİ

1. Dolaylı anlatım cümleleri

1. soruların, emir, yeterlik kipinin dolaylı anlatımı ör. gidip gitmeyeceğini sordu, yapmasını söyledim, yapabileceğini söyledi
2. ...diye söyledi, diye cevapladı, dedi, ör. "Yarın size geleceğim" dedi.

2. Cümlede çatı

1. Edilgen cümle ör. kapı açıldı
2. Ettirgen, oldurgan cümle ör: saçını kestirdi, hepimizi güldürdü
3. Dönüşlü cümle ör. iki saat süslendi
4. İşteş cümle ör. öğretmenin sözleri üzerine bütün sınıf gülüştü

5. EYLEMLER

1. Fiilimsiler

1. Sıfat fiiller (-(y)AcAk,-(A/I)r/-mAz), ör. gelecek günlere ümitle bakıyorum.
2. Sıfat fiiller (-DIk,-(y)AsI), ör. o düştüğüm gün acınası haldeydim
3. Zarf fiiller (-(y)ArAk,-(y)A,-(y)Ip), ör. korkup gittiğim yerden katıla katıla gülerek dönüyorum
4. Zarf fiiller(-mAdAn,-(y)IncA,-(y)All, iken (-ken)) ör. hiç uyumadan araba kullanınca yürürken telefon kullanan adama çarpalı bir sene geçti.

2. Kurallı birleşik eylemler

1. tezlik -(y)Ivermek ör. Uyanıverdi
2. sürerlik -(y)Adurmak,-(y)Ip durmak ör. Sen oynayadur, hep aynı şeyleri söyleyip durma
3. sürerlik -(y)Akalmak,-(y)Ip kalmak ör. Şaşakaldım, şaşıp kaldım
4. sürerlik -(y)Agelmek,-(y)Ip gitmek, -(y)Ip geçmek ör. Bu, öteden beri devam edegelmektedir, yaşamınız böyle sürüp gidiyor. Bugünkü gazeteyi okuyup geçtim.

BAĞIMSIZ DÜZEY B2

1. SES BİLGİSİ

(Tanımsız) önceki düzeylerde verildi.

2. SÖZCÜK TÜRLERİ

6. Bağlaçlar

1. Ekleyici bağlaçlar

1. ek olarak, ilaveten ör. ek olarak/ilaveten şunları da söylemek isterim.

2. Sıralama bağlaçları

2. kâh...kâh ör. kâh güldük kâh ağladık.
3. hop...hop ör. o olaydan sonra hop oturduk hop kalktık.

3. Zıtlık bağlaçları

4. ne var ki ör. ne var ki artık yapacak bir şey yoktu.
5. ne çare ki ör. ne çare ki artık bizi dinlemiyor.
6. neyse ki ör. neyse ki artık büyüdü.

4. Açıklama bağlaçları

7. ne yazık ki ör. ne yazık ki artık çok geç
8. nitekim ör. ben anlamadım nitekim hiç kimse anlamadı.
9. nasıl ki ör. nasıl ki unuttuysan kanayan dizini tüm acılarını da öyle unutacaksın

10. yeter ki ör. yeter ki sen iste ben her şeyi yaparım.
11. şöyle ki, öyle ki ör. demek istediğim o değil. Şöyle ki...

5. Varsayım bildiren bağlaçlar

12. tut ki, diyelim ki, farz edelim ki ör. tut ki, diyelim ki, farz edelim ki cumhurbaşkanı oldun

6. Edatlar

1. takiben ör. cenaze namazını takiben Zincirlikuyu Mezarlığına defnedilecektir.

3. KIPLER

1. Haber kipleri

1. Şimdiki zamanın rivâyeti ((-I)yormuş), ör. geliyormuş
2. Öğrenilen geçmiş zamanın rivâyeti (-mİşmİş), ör. güya gelmişmiş
3. Gelecek zamanın rivâyeti ((-y)AcAkmİş), ör. gelecekmiş
4. Geniş zamanın rivâyeti (-(A/I)rmİş,-mAzmİş), ör. küçükken çok çalışmışım
5. Bilişsel şimdiki zamanın rivâyeti (-mAktAymİş), ör. geçen yıl Fransa'da çalışmaktaymış
6. -mİş olmak veya -mİş bulunmak ör. bir kere söylemiş oldum/ bulundum
7. -(I)yor olmak ör. bunu zaten biliyor olman lazımdı
8. -(y)AcAk olmak ör. tam dışarı çıkacak oldum misafir geldi
9. -(A/I)r/-mAz olmak ör. artık kimse kapımı çalmaz oldu
10. -mAktA olmak ör. yürümekte olan kızı görüyor musun?
11. ki'li bir ör. bu da demek oluyor ki daha çok çalışmam lazım

2. Dilek kipleri

1. Belirli geçmiş zamanın koşulu ör. geldiyse
2. Öğrenilen geçmiş zamanın koşulu ör. gelmişse
3. Gereklilik kipinin koşulu ör. gelmeliyse
4. İdi+ise ör. aç idiysen neden söylemedin?
5. İmiş+ise ör. davete gelmeyecekmiş ise neden söz vermiş?
6. Gerçekleşmemiş koşul cümleleri ör. gitmeseydin üzülmezdin
7. Şimdiki zamanın rivayetinin koşulu ör. geliyormuşsa neden haber vermedi?
8. Gelecek zamanın rivayetinin koşulu ör. gelecekmişse hazırlık yapalım
9. Gereklilik kipinin rivayetinin koşulu ör. işe gelmeliymişse neden hâlâ gelmedi?

4. CÜMLE BİLGİSİ

1. Birleşik cümleler

1. ...ki... ör. Atatürk diyor ki: öğretmenler yeni nesil sizlerin eseri olacaktır.

2. Cümlede çatı

1. Ettirgen+edilgen cümle ör. televizyon yine çalışmıyor sanırım acemi bir teknisyene tamir ettirilmiş
2. Oldurgan+edilgen cümle ör. tiyatrodaki çocuklar güldürüldü

5. EYLEMLER

2. Kurallı birleşik eylemler

1. yaklaşma -(y)Ayazmak ör. korkudan öleyazdım
2. uyarı -mAyAgörmek ör. benim halime düşmeyegörün

Öğretmenler ve ders kitabı yazarlarına öneriler

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilerin hem söz varlığı hem de dilbilgisi yapılarını işlevsel ve bilinçli edinmeleri, hazırlanan ders kitapları ve öğretim araçları arasındaki tutarsızlıkların giderilmesine bağlıdır. Bunun için Türkçe öğretiminin temel düzeyinde, günlük yaşamda sık kullanılan temel söz varlığı ve dilbilgisi konularının edinimini sağlayacak öğrenme konularına yer verilmesi gerekmektedir.

Temel düzey öğretim araçlarındaki temalar, günlük yaşamla ilgili tasarlanmalıdır. Bağımsız ve yetkin düzeydeki konular güncel ve akademik temalarla ilgili olmalıdır. Bu temalara bağlı olarak dilbilgisi konuları da içeriğe yerleştirilmelidir.

Bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarındaki dilbilgisi konuları öğretim basamaklarına göre düzenlenmiştir. Farklı kaynakların, alan uzmanlarının ve öğretmenlerin gözlemlerinden hareketle hazırlanan "Türkçe dilbilgisi konularının düzeylere göre öğretimi çerçeve programı" dikkate alınarak ders kitaplarının hazırlanması, bunların içeriğindeki etkinliklerin zenginleştirilmesi bilişsel açıdan öğrencilerin Türkçe öğrenme niteliğini artıracaktır.

Kaynakça

- Arslan, M. (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretim Kılavuzu Temel Seviye*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bulut, M. (2014). Dil Bilgisi Öğretiminde Yaşanan Kavram Kargaşasının Türkçe Öğretimine Etkisi. *Turkish Studies*, 12, 43-55.
- Dolunay, S. K. (2014). Dil Bilgisi Öğretimi. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.), *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (381-414). Ankara: Pegem Akademi.
- Doyumğaç, İ. (2017). *Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Erol, H. F. (2008). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bildirme ve Tasarlama Kiplerinin Öğretimi ve Sıralaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fidan, D. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları ve Öğretmen-Öğrenci Görüşleri. *Turkish Studies*, 11(14), 257-276.
- Gencan, T. N. (2007). *Dil Bilgisi*. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
- Gümüş, İ. (2016). Türkçede Emir İstek Kipi ve Yabancılar Türkçe Öğretimi. *SUTAD*, 39, 253-262

- Gürlek, M. ve Şen, M. (2014). Türk Dili Çalışmalarında Terim Sorunu: Bir Durum Çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 29, 189-200.
- Isloğlu, S. (2015). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Kalfa, M. (2018). *İşlevsel Dil Bilgisi*. İstanbul: Yds Yayıncılık.
- Karatay, H. ve Kartallıoğlu, N. ve Coşkun, S. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Dil Bilgisi Konularını Öğrenme Düzeyleri, *TÜBAR*, 32, 199-219.
- Kaya, C. (2011). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Gramer Sırası Sorunu*. 9. Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi; Çağdaş Türk Yazı Dillerinin Öğretimi Sempozyumu. Manas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu, Bişkek.
- Kaya, S. (2018). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarında Dilbilgisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kılıç, Ö. (2006). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin İngilizce Dil Bilgisi Kurallarını Uygulama Becerisi Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kurt, M. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi. F. Yıldırım, B. Tüfekçioğlu (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Kuramlar-Yöntemler-Beceriler-Uygulamalar* (261-266). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, M. (2011). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Edatlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özel, S. (2010). *Yabancılara Türkçe Öğreten Resmî Kurumlarda Dil Bilgisi Öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pirinç, D. (2010). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortaçların İncelenmesi ve Öğretimi-Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Orta 2 Örneğinde*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şeylan, A. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Şimdiki Zamanı Öğretme Tekniği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 29-48.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.